

Regionalt strukturfondsprogram för investeringar i tillväxt och sysselsättning

Småland och Öarna
2014-2020

Version 2013-09-17

1 Strategi för programmets bidrag till EU:s strategi för smart, hållbar och inkluderande tillväxt och sammanhållningspolitiken

1.1 Programmet bidrar till EU:s strategi för smart, hållbar och inkluderande tillväxt

Programområdet Småland och Öarna

Programområdet Småland och Öarna omfattar de fyra länen Jönköping, Kronoberg, Kalmar och Gotland. Området har 34 kommuner och drygt 800 000 invånare. Programområdet ligger strategiskt i sydöstra Sverige. Östra delen av regionen är en integrerad del av Östersjöregionen och västra delen ligger centralt mellan de tre svenska storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö.

1.1.1 Programmets koppling till Europa 2020 m.m.

Ansatsen för programmet är att ta tillvara de resurser och den förmåga programområdet har för att skapa en hållbar tillväxt- och utvecklingsbefrämjande miljö i linje med de intentioner som såväl EU som Sverige har. Ambitionen är att stödja den handlingskraft som finns, skapa utrymme för nytänkande och innovativa lösningar samt stimulera strukturpåverkande insatser för att öka samarbetet och dynamiken inom området.

De övergripande prioriteringarna i Europa 2020, smart, hållbar och inkluderande tillväxt, stämmer väl överens med utformandet av programmet inom ramen för Småland och Öarna. Programmet kommer genom koncentration och fokusering bidra till måluppfyllelsen i Europa 2020, det nationella handlingsprogrammet, gemensamt strategisk ramverk samt uppmaningarna i kommissionens positionspapper, se tabell nedan. Förutsättningen för att samtliga mål ska kunna uppnås är ett nära samarbete med i första hand Europeiska socialfonden, Landsbygdsprogrammet, Havs- och fiskerifonden, Horizon2020, EU:s strategi för Östersjöregionen, de territoriella programmen såsom t ex Södra Östersjöprogrammet samt övriga relevanta program, där varje program fokuserar på avgränsade områden. Sammanhållningspolitiken är en förutsättning för genomförandet av Europa 2020 på nationell och regional nivå, oavsett geografi. Den territoriella sammanhållningen ger ramverket för att uppnå ekonomisk tillväxt och social sammanhållning.

De inom Småland och Öarna valda tematiska målen 1,2,3 och 4 har starka beröringspunkter med de inom Europa 2020-strategin övergripande prioriteringarna samt fyra av de sju

flaggskeppsinitiativen (Innovationsunionen, En digital agenda för Europa, Ett resurseffektivt Europa samt Industripolitik för en globaliserad tid) och därmed två av Europa 2020:s övergripande mål¹ och därtill kopplade nationella mål. Övriga flaggskeppsinitiativ kommer att kunna uppnås genom målformuleringar i bland annat Europeiska socialfonden.

Strategiska dokument	Prioriteringar	Småland och Öarna
Europa 2020	<p>Smart tillväxt</p> <ul style="list-style-type: none"> - Innovationsunionen - Unga på väg - En digital agenda <p>Hållbar tillväxt</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ett resurseffektivt Europa - Industripolitik för en globaliserad tid <p>Inkluderande tillväxt</p> <ul style="list-style-type: none"> - En agenda för ny kompetens och nya arbetstillfällen 	<p>Tema 1, 2 och 3</p> <p>Europeiska socialfonden</p> <p>Tema 1,3 och 4</p> <p>Europeiska socialfonden och Landsbygdsprogrammet</p>
Gemensamt strategiskt ramverk	Samordnade strategier mellan program	Samordning av programskrivning och länsöverskridande partnerskap
Kommissionens positionspapper	<ul style="list-style-type: none"> - Otillräcklig kommersialisering av innovationer/forskning - För få snabbt växande innovativa företag - Lågt arbetsmarknadsdeltagande för sårbara grupper 	<p>Tema 1 och 3</p> <p>Tema 2 och 3</p> <p>Europeiska socialfonden</p>

Programmets ansats är en hållbar utveckling i hela området. Fokus ligger på jämställdhet mellan kvinnor och män, att förhindra diskriminering samt att främja en miljömässigt hållbar tillväxt. Åtgärder och projekt ska kunna visa hur de påverkar samhället på såväl lång som kort sikt – miljömässigt, ekonomiskt och socialt/kulturellt och påvisa hur dessa aspekter används som hävstång för regional tillväxt i området.

1.1.2 De regionala utmaningarna

Programområdet är till större delen skogsbevuxet. Småland är den region i landet som har den högsta skogstillväxten, men här finns även en betydande andel småskaliga jordbruk, i synnerhet

¹ Nå målet att investera 3 procent av BNP i FoU särskilt genom att förbättra villkoren för den privata sektorns FoU-investeringar, utveckla en ny indikator för att kartlägga innovation, minska utsläppen av växthusgaser med minst 20 procent jämfört med 1990 års nivåer och med 30 procent på vissa villkor, samt minska utsläppen av växthusgaser med minst 20 procent jämfört med 1990-års nivåer och med 30 procent på vissa villkor.

kring de större sjöarna. I kustregionen och på Öland är landskapet öppet och här är även jordbruket mer intensivt. Programområdet är glest befolkat och en stor andel av befolkningen bor på landsbygden. Framförallt är regionhuvudstäderna dynamiska och i likhet med riket i övrigt förekommer utflyttning från mindre orter och kommuner. Lärosäten och högskolor finns representerade i samtliga län.

Småland och Öarna har en gles befolkningsstruktur i jämförelse med mer tätbefolkade storstadsregioner och totalt bor drygt 8 procent av rikets invånare i regionen. Regionens befolkning har ökat med drygt 9 procent under det senaste decenniet, vilket kan förklaras med en ökande invandring och under senare år ett marginellt födelseöverskott. Däremot har regionen under lång tid haft ett negativt inrikes flyttnetto. Ett problem med den demografiska utvecklingen är att regionen har en hög ungdomsutflyttning till de tre storstadsregionerna, vilket medför en obalanserad befolkningsstruktur. Utvecklingen medför stora framtidsutmaningar i form av en åldrande befolkning och framtida svårigheter att klara av kompetensförsörjningen.

Regionens befolkning har en lägre utbildningsnivå än snittet för riket. Orsakerna till den relativt låga utbildningsnivån kan förstås utifrån regionens arbetsmarknadsutformning, som av tradition erbjuder en hög andel förgymnasiala yrken inom industrisektorn. Det råder dock stora inomregionala skillnader gällande utbildningsnivå. Befolkningen i de större kommunerna har den högsta utbildningsnivån, och utbildningsnivån är lägre i några av regionens mindre kommuner. Skillnaderna antyder den socioekonomiska dimension som finns när det gäller individers utbildningsnivå – den lokala arbetsmarknadskulturen och hemförhållanden påverkar i hög grad studiebenägenheten. För att på sikt klara kompetensförsörjningen krävs systematiserat samarbete och gemensam infrastruktur kring till exempel de regionala kompetensplattformarna. En riktning mot en kunskapsbaserad ekonomi kommer att underlätta för en mer jämställd arbetsmarknad och även mindre diskriminerad arbetsmarknad.

Regionen har en hög sysselsättningsfrekvens men senare års lågkonjunkturer har drabbat regionens industriberoende näringslivsstruktur hårt, vilket medfört en av rikets kraftigaste ökningarna i varsel- och arbetslöshetsnivåer. Utvecklingen innebär att den sysselsättningsintensiva tillverkningsindustrin, som historiskt bidragit till regionens höga sysselsättning under senare år, varit på tillbakagång. Istället har näringar inom tjänste- och service haft en kraftig tillväxt. Men då regionens tjänste- och servicesektor är betydligt mindre än rikets har inte tillväxten inom dessa näringar kompenserat nedgången inom tillverkningssektorn. Ytterligare utmaningar för näringslivet är att ta ett steg upp i värdekedjan genom att bland annat öka satsningarna på forskning och utveckling. Det behövs en utveckling av kunskapsintensiva företag i hela området, men även stimulans för främjande av nyföretagande och entreprenörskap.

Den ökande arbetslösheten har slagit extra hårt mot vissa grupper i samhället. Männerna har drabbats hårdare än kvinnorna som en följd av att det främst har varit mansdominerade branscher som drabbats av lågkonjunkturen. Detta får särskilt tydligt genomslag i en region med en kraftigt könssegregerad arbetsmarknad som den i Småland och Öarna. Men även mer socioekonomiskt svaga grupper har drabbats av lågkonjunkturen.

Småland och Öarna hade den svagaste ekonomiska utvecklingen under 2009 som en följd av den ekonomiska krisen. En återhämtning har sedan skett men 2012 års lågkonjunktur har återigen inneburit en svag ekonomisk utveckling för regionen och den sviktande exportmarknaden har slagit hårt mot regionens exportberoende näringsliv. De senare årens ekonomiska utveckling har medfört att tjänstesektorn bidrar mer till regionens samlade BRP än vad tillverkningssektorn gör. Tillväxten har primärt skett inom små och medelstora företag, vilka har haft en betydligt starkare återhämtningsförmåga än storföretagen.

Regionen har sedan 1990 minskat de klimatpåverkande utsläppen med drygt 7 procent. Den främsta anledningen till minskningen är en mer miljövänlig energiframställning. Dock har utsläppen från transporter och industrier ökat som en följd av att regionen har ett antal tyngre industrier som påverkar utfallet. Regionens glesa befolkningsstruktur medför att kollektivtrafiken används i lägre utsträckning än i andra regioner och fortfarande sker en stor andel av resorna inom regionen med bil. Under senare decennier har Sveriges landsbygd genomgått en strukturomvandling. Allt färre lever på lands- eller i glesbygd och följderna har blivit ett minskande serviceutbud då allt fler skolor och dagligvarubutiker på landsbygden har lagt ned. Utvecklingen har resulterat i att regionens befolkning i större utsträckning än rikets befolkning har ett längre avstånd till närmsta serviceutbud. Frågan om tillgänglighet och service blir särskilt aktuell i en region likt Småland och Öarna som har stora delar landsbygd.

Gotlands län har dessutom särskilda territoriella behov, som baseras på dess situation som ö. Det kan handla om infrastruktur och transporter, som här har ännu mer direkt påverkan på möjligheterna att till exempel bedriva näringsverksamhet på än det har i övriga län. Gotlands näringsliv ser också något annorlunda ut än Smålandslänens, med fler tjänsteföretag och mindre industriberoende. Dessa särdrag ska beaktas i genomförandet av programmet.

De fyra regionala utvecklingsstrategier eller utvecklingsprogram samt den socioekonomiska analysen speglar länens särart, men med liknande framtida utmaningar. Det handlar om behovet av att öka näringslivets konkurrenskraft, stimulera kompetensförsörjningen, stimulera utveckling av hållbar miljö och energieffektivisering samt investeringar i infrastruktur. De övergripande prioriteringarna i Europa 2020, som anger kursen på EU-, nationell och regional nivå, samt det nationella handlingsprogrammet stämmer väl överens med de regionala utvecklingsstrategierna i samtliga län samt även programmet för Småland och Öarna.

1.1.2 Val av tematiska mål och investeringsprioriteringar

Utifrån den gjorda socioekonomiska analysen samt därtill bifogade SWOT-analys har fyra insatsområden valts att utgöra programmet för Småland och Öarna. Dessa är insatsområde 1 (Att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation), insatsområde 2 (Att öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik), insatsområde 3 (Att öka små och medelstora företags konkurrenskraft) samt 4 (Att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer). Därutöver har fokusering av programmet resulterat i ett fåtal investeringsprioriteringar per insatsområde för att stärka effekterna. Nedan motiveras val av insatsområden samt investeringsprioriteringar.

Småland och Öarna har valt att exkludera en särskild satsning på Hållbar stadsutveckling, trots att detta lyfts fram både europeiskt och nationellt. Med anledning av regionens relativt glesa struktur med få stora städer, har bedömningen gjorts att dessa områden kan utvecklas också inom ramen för de utvalda tematiska målen och investeringsprioriteringarna. De områden som programmen fokuserar på, kan vara verktyg för territoriell utveckling i programområdets städer, utan att särskilda medel avsätts.

Insatsområde 1 – Att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation

Ett av målen inom ramen för Europa 2020 handlar om en ökning av näringslivets investeringar i forskning och utveckling, där Småland och Öarna ligger under riksgenomsnittet. EU-kommissionen lyfter i sina rekommendationer till Sverige även bristen på kommersialisering av innovationer – glappet mellan idé och marknad är idag för stort. Man menar också att förutsättningarna för att små och medelstora företag att investera i FoU måste förbättras. Smart specialisering och utveckling av länkar mellan entreprenörskap och innovation är andra rekommendationer inom detta område.

Detta stämmer väl överens med de områden som programområdet behöver arbeta med framöver för att förnya näringslivet och skapa konkurrenskraft. Ett näringsliv som lyckas lyfta sig i värdekedjan blir också mer attraktivt för välutbildade personer, vilket krävs om regionen ska lyckas med sin kompetensförsörjning. Med tillgång till högskolor i samtliga delar av regionen, finns en god infrastruktur att bygga vidare på. Linnéuniversitetet i Kalmar och Kronobergs län och Högskolan i Jönköping är aktörer som under senare år, bland annat med hjälp av strukturfonderna, utvecklat sin samverkan med det omgivande samhället. På Gotland innebär fusionen mellan Högskolan på Gotland och Uppsala universitet nya möjligheter.

För att utveckla näringslivets konkurrenskraft krävs samverkan mellan företag, akademi och offentlig sektor. Med anledning av detta har investeringsprioriteringen ”Förbättra forsknings- och innovationsinfrastruktur” valts ut som den enda prioriteringen inom ramen för detta tematiska mål. Denna motsvarar den utmaning som Småland och Öarna har, gällande att skapa bättre förutsättningar för förnyelse och utveckling.

Tidigare utvärderingar av regionalfonden har visat att många projekt är alltför lika varandra, och att de olika programområdena inte förmått att specialisera sig. Risken finns att satsningarna blir alltför fragmentariska, då medel satsas på ett stort antal branscher och initiativ. I denna programperiod finns därför behov av att utveckla smart specialisering i enlighet med EU-kommissionens rekommendationer. Färre satsningar bör göras, men med större kritisk massa som utvecklar just Småland och Öarnas styrkeområden. Här krävs också en utökad omvärldsbevakning, samt samarbete över gränserna med liknande satsningar i andra programområden.

En annan utmaning är synen på innovation. För att fler aktörer ska intressera sig för denna typ av utveckling och känna sig berörda av de satsningar som görs inom programområdet, måste synen på innovation breddas. Detta påtalas också i den nationella innovationsstrategin. Innovationer har länge setts som tekniska uppfinningar, men i dagens samhälle måste arbetet med att utveckla innovativa lösningar omfatta både varor, tjänster och processer. I en region som Småland som bland annat kännetecknas av många underleverantörsföretag utan egen produkt, kan begreppet innovation till exempel inrymma frågor som berör förmågan och möjligheten att i sin verksamhet identifiera och implementera nya material, tjänster eller produktionsmetoder. Det kan också handla om sätt att öka flexibilitet, anpassningsförmåga eller samarbeten mellan företag för att möta nya kundförväntningar och krav. Det är avgörande att den offentliga sektorn blir mer innovativ – dels eftersom det ökar effektiviteten genom nya arbetssätt, dels eftersom den offentliga sektorn genom sina inköp kan skapa större efterfrågan på innovativa lösningar.

Insatsområde 2 – Att öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik

Infrastrukturen för kommunikation blir en allt viktigare faktor för regional utveckling och hållbar tillväxt. Informations- och kommunikationsteknik skapar konkurrenskraft och framtida möjligheter och har i grunden förändrat, och fortsätter att förändra, sättet på vilket vi gör affärer, utvecklar produkter och tjänster, driver företag och agerar som konsumenter.

Idag har nästan hela Sverige tillgång till någon form av bredband, däremot råder det stora variationer mellan tillgången på uppkoppling med hög hastighet. Regionens befolkning har i snitt en lägre tillgång till höghastighetsinternet än vad som är fallet på riksnivå. För att skapa en levande landsbygd är det viktigt att erbjuda en likartad IT-infrastruktur i stad som på landsbygden vilket kommer att kräva stora investeringar från såväl privatpersoner, företag och det offentliga.

Den digitala ekonomin förväntas växa sju gånger snabbare än resten av ekonomin under de närmaste åren anser många. En snabb övergång till en digital ekonomi gynnas alla sektorer tack vara ökad produktivitet, effektivitet och innovation. Den digitala ekonomins utveckling medför också på sikt en positiv inverkan på miljön då fler kan välja att resa mindre i jobbet,

distansarbete och nyttja ny teknik för arbetsmöten. IT är en också stor möjliggörare för att bättre överbrygga huvudmannagränser och skapa en enklare, effektivare och bättre offentlig sektor. Med en åldrande befolkning i en så gles region som stora delar av Småland och Öarna blir naturligtvis möjligheterna för exempelvis distansarbete helt beroende av en säker och fungerande IT-infrastruktur. En ökad möjlighet till arbete på distans ger också bättre förutsättningar för både kvinnor och män att nå en jämnare fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.

Men för att kunna nyttja dessa framtida möjligheter så är regionen helt beroende av att andelen som har tillgång till bredband med hög hastighet ökar och kommer i nivå med andra regioner i landet. Med anledningar av detta föll valet på en enda investeringsprioritet eftersom tillgängliga medel inom insatsområdet kommer vara begränsat, ”att öka utbyggnaden av bredband och höghastighetsnät”. Kompletterande investeringar i IT-infrastruktur är det som prioriteras i första hand inom området men enbart där marknadsmässiga förutsättningar saknas och där befintliga nät idag behöver kopplas samman eller stärkas upp. En ökad samordning, ökad kunskapsnivå och förbättrade förutsättningar för att på sikt nå en bättre tillgång till bredband med hög hastighet i hela regionen är också prioriterat i programmet inom detta område. Stor osäkerhet finns vid programmets framtagande kring framtida möjligheterna till stöd inom Landsbygdsprogrammet och dess begränsningar kopplat till regelverket. Därför kan det finnas ett stort behov av andra stödformer som kan användas som komplement.

Insatsområde 3 – Att öka små och medelstora företags konkurrenskraft

Med bakgrund i analysen och regionens utmaningar, fokuserar programmet inom detta tematiska mål endast på investeringsprioriteringen ”Stödja kapaciteten för små och medelstora företag att delta i tillväxt- och innovationsprocesser”. För att bidra till att uppfylla målen i Europa 2020 och rekommendationerna i EU-kommissionens positionspapper, måste fler företag utveckla sin förmåga till förnyelse och arbeta mer innovationsdrivet i sin verksamhet. På så sätt blir regionen mindre konjunkturkänslig och ökar sin konkurrenskraft. OECD pekar i ”Territorial Reviews Småland– Blekinge” på att undersökningar visar att upp till 80 procent av ett områdes jobbtillväxt kan skapas av befintliga företag (Wheeldon, 2011). Att tillväxtföretag skapas är därmed avgörande för den framtida arbetsmarknaden.

De projekt som genomförs inom insatsområde 3, har därmed en tydlig koppling till insatsområde 1. Strukturer inom insatsområde 1 lägger grunden för processer där företag kan delta, men där stöd och kompetens krävs för faktiskt deltagande. Många av de tidigare innovations- och klusterprojekten inom föregående program har bidragit till att det öppnas upp dörrar för företagare och entreprenörer genom nya kontakter, samarbeten och kunskaper vilket leder till bättre affärsmöjligheter. Särskilt små och medelstora företag får genom samarbeten ökade kunskaper som snabbar på innovationsprocesserna och därigenom ökar tillväxtpotentialerna.

Under föregående programperiod har ett stort antal generella insatser kopplade till grundläggande strukturer och generell företagsutveckling genomförts. Utvärderingar pekar på att det finns ett behov av att växla upp satsningar på tillväxtföretag, vilket därmed är i fokus i detta program. Entreprenörskapsinsatserna behöver också generellt bedrivas mer integrerat med innovationsprojekt, både vad gäller anknytning till forskning och mer utvecklade samarbeten mellan bland annat små och stora företag. Därmed bör de innovationsmiljöer som stöttas inom insatsområde 1 också innehålla koppling till nyföretagande.

I övrigt ryms insatser för nyföretagande inte inom detta program, eftersom det redan finns en grundläggande stödstruktur inom programområdet som finansieras med offentliga medel. Under föregående programperiod har ett stort antal projekt genomförts, men följeforskningen konstaterar att dessa alltför sällan integreras i ordinarie verksamhet. Här bör därför finnas en potential inom ramen för ordinarie verksamhet att utveckla samverkan och kundanpassat stöd, varför effekten av extra resurser i form av Regionalfonden blir begränsad.

Följeforskningen redovisar också goda erfarenheter av de 12 riskkapitalprojekten inom föregående programperiod då de har fungerat marknadskompletterande och gett upphov till ett antal investeringar som troligtvis annars inte skulle ha blivit av. Med anledning av detta ska delar av medlen inom insatsområdet riktas till fortsatta satsningar på riskkapital.

Insatsområde 4 – Att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer

EU:s miljömål för 2020 är riktmärket för nationens och regionens arbete inom detta område. De senaste årens minskade utsläpp kan främst förklaras med en effektivare energiförsörjning och en övergång till förnybara energikällor. En allt mer miljömedveten hantering av dessa två komponenter har bidragit till att länen kunnat sänka de klimatpåverkande utsläppen. Miljöaspekten bör även i dessa sammanhang sättas i relation till den demografiska utvecklingen. Behovet att utveckla hållbara städer växer i takt med urbaniseringen. Samtidigt måste landsbygdens särskilda förhållanden beaktas. Landsbygden är bas för försörjningen med livsmedel och förnybar energi, men där bor färre som kan dela på gemensam infrastruktur och där råder längre avstånd samt äldre befintlig bebyggelse och boende. Det är här en större utmaning att få fler att nyttja kollektivtrafiken och minska på andelen resor med bil.

En annan utmaning är att fortsätta göra framsteg mot en mer hållbar och effektiv energianvändning och samtidigt se till att åtgärderna är kostnadseffektiva. Transportsektorn och jordbrukssektorn står för huvuddelen av utsläppen av växthusgaser i landet så här finns utmaningen. Framväxten av en mer miljövänlig energi- och transportsektor som omfattar alla delar från distribution och konsumtion, innovation samt andra tjänster och klimatsmarta lösningar innebär också stora möjligheter för Småland och Öarna. Regionen har hög kompetens inom energieffektivisering och förnybar uppvärmning, vilket kan ge affärsmöjligheter och bli en framtida konkurrensfaktor för företag som ligger i framkanten inom området. Miljötekniska innovationer och en energi- och klimatteffektivare produktion och konsumtion är komponenter

som i framtiden kommer att vara nödvändiga för att uppnå en långsiktig resurshushållning. Vi behöver växla till en koldioxidsnål ekonomi, genom att utveckla och förbättra användningen av förnybar energi och genom att utveckla och använda produkter med högre energi- och klimateffektivitet. Det finns därmed kopplingar till både insatsområde 1 och 3 inom programmet på detta område.

För att nå de klimatmål som är uppsatta krävs kraftfulla åtgärder för att främja hållbara transporter, skapa intermodala lösningar och minska beroendet av fossila drivmedel inom transportsektorn och ökad energieffektivisering inom industrin. Enligt EU-kommissionens rekommendationer bör stödet i Sverige vara inriktat på områden där det idag finns otillräckliga incitament och initiativ och där de förnybara energikällorna inte genererar energi på miljöns bekostnad, samt på att stödja genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen.

Utifrån denna analys och bakgrundbild har två investeringsprioriteringar valt ut; ”Främja energieffektivitet och användning av förnybar energi i företag” samt ”Stödja energieffektivitet och användning av förnybar energi inom offentliga infrastrukturer” med fokus på transporter för programområdets del.

Tabell 1: Översikt över motiv till valda tematiska mål och investeringsprioriteringar

Tematiskt mål	Investeringsprioritering	Motiv till val
Insatsområde 1 – Att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation	IP1 Förbättra forsknings- och innovationsinfrastrukturen och kapaciteten att utveckla spetskompetens inom forskning och innovation samt främja kompetenscentrum, särskilt sådana som är av EU-intresse	Regionens utmaningar: <ul style="list-style-type: none"> - Öka investeringar i FoU - Brist på kommersialisering - Synen på innovation - Ökat kunskapsinnehåll i näringslivet - Smart specialisering
Insatsområde 2 – Att öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik	IP1 Att öka utbyggnaden av bredband och höghastighetsnät	Regionens utmaningar: <ul style="list-style-type: none"> - Öka tillgången till bredband med hög hastighet i de fyra länen
Insatsområde 3 – Att öka små och medelstora företags konkurrenskraft	IP1 Att stöda kapaciteten för små och medelstora företag att delta i tillväxt- och innovationsprocesser	Regionens utmaningar: <ul style="list-style-type: none"> - Minskad konjunkturkänslighet - Öka antalet tillväxtföretag

<p>Insatsområde 4 – Att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer</p>	<p>IP 1 Främja energieffektivitet och användning av förnybar energi i företag</p> <p>IP 2 Stödja energieffektivitet och användningen av förnybar energi inom offentliga infrastrukturer, offentliga byggnader och inom bostadssektorn</p>	<p>Regionens utmaningar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Minskat beroende av fossila bränslen - Effektivare energianvändning i SME och inom transportsektorn
--	---	---

1.2 Motivering till fördelning av medel mellan tematiska mål

Baserat på kommissionens riktlinjer och de målsättningar som ska tas i beaktande, inklusive regionens utvecklingsbehov, kommer större delen av medlen inom programmet att fördelas till näringslivsutvecklande satsningar. Detta ligger också i linje med kravet på ökat strategiskt fokus, som varit utgångspunkt för det nya programmet – Småland och Öarna har därför valt att prioritera relativt få insatsområden. Medlen fördelas enligt följande:

- *Insatsområde 1: 34 % av EU-medlen*

Forskning och innovation är ett prioriterat område utifrån regionens behov, och en större satsning kan dessutom motiveras med det gap som finns gällande EU2020-målen på området samt det faktum att kommissionens positionspaper lyfter området som en svensk utmaning. För att skapa förutsättningar för innovation krävs betydande offentliga investeringar i startskedet. I programmet ligger medfinansieringsgraden på 50 % inom insatsområdet. Privat medfinansiering uppmuntras inom insatsområdet i form av kontanta medel från t ex stiftelser, företag och andra privata organisationer.

- *Insatsområde 2: 10 % av EU-medlen*

Utbyggnad av bredband är viktigt för regionen, men med den begränsade summa medel som finns att tillgå inom regionalfonden, är möjligheterna att investera begränsad. Fördelningen baseras på att också andra finansieringskällor kommer att finnas i regionen för denna typ av insatser. För att medlen ska räcka längre har medfinansieringsgraden sänkts till 30 %, men det kommer att krävas betydande kompletterande offentliga och privata investeringar, bl.a. genom samordning med andra finansieringsprogram.

- *Insatsområde 3: 40 % av EU-medlen*

Näringslivsutveckling är programmets huvudfokus, och insatsområdet utgör grunden för att EU2020 och kommissionens positionspaper med avseende på innovation ska kunna uppfyllas. Inom ramen för insatsområdet finns också ett behov av att fortsätta den lyckosamma satsningen på riskkapital, vilket kräver en relativt stor insats från programmedlen. I programmet ligger medfinansieringsgraden på 50 % inom insatsområdet. Inom insatsområdet finns möjlighet till privat medfinansiering i form av kontanta medel från t ex stiftelser, privata företag och andra privata organisationer.

- *Insatsområde 4: 16 % av EU-medlen*

Sverige har överlag kommit relativt långt gällande EU2020:s mål på energiområdet. Området har dessutom stora möjligheter till alternativ nationell och europeisk finansiering, och bedöms därför behöva utgöra endast en liten del av programmet. Inom programmet har området till stor del fokus på transporter, vilket bl.a. ska öka nyttjandet av tidigare programs infrastruktursatsningar. Med anledning av detta har fördelningen av medel höjts något i förhållande till den obligatoriska fördelningen till det tematiska målet, och medfinansieringsgraden har sänkts till 30% för att möjliggöra fler insatser. I den del av insatsområdet som har kopplingar till näringslivet finns också möjlighet att få in privat finansiering i programmet.

Genom fördelning ovan uppfylls EU:s regelverk: 84 % går till de tematiska målen 1-3 (minst 70% enligt regelverket) och 16% till det tematiska målet 4 (minst 13% enligt regelverket) – samtidigt som programmet fokuseras enligt svenska regeringens instruktion.

Tabell 2: Översikt över fördelningen av medel i programmet (genereras ur SFC)

Insatsområde	Tematiskt mål	Investeringsprioritering (IP)	Specifika mål i linje med IP	Programspecifika resultatindikatorer i linje med de specifika målen	EU-stöd (EUR)	Andel av programmet
Att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation	Att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation	Förbättra forsknings- och innovationsinfrastrukturen och kapaciteten att utveckla spetskompetens inom forskning och innovation samt främja kompetenscentrum, särskilt sådana som är av EU-intresse	Att utveckla hållbara innovationsmiljöer Att utveckla offentlig sektors roll som främjare av innovation	Andel företag med olika typer av innovationsverksamhet FoU inom offentlig sektor/högskola och universitet		34 %
Att öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik	Att öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik	Att öka utbyggnaden av bredband och höghastighetsnät	Bidra till ökad bredbandsutbyggnad för att på sikt skapa förbättrad tillgång i hela regionen	Antal hushåll som fått möjlig tillgång till bredband (minst 100 Mbit/s) Antal företag som fått möjlig tillgång till bredband		10 %

Att öka små och medelstora företags konkurrenskraft	Att öka små och medelstora företags konkurrenskraft	Stödja kapaciteten för SME att delta i tillväxt- och innovationsprocesser	Öka konkurrenskraften för regionens små och medelstora företag	Förändrad sysselsättning i SMF Förändrad omsättning i SMF		40 %
Att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer	Att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer	Främja energieffektivitet och användningen av förnybar energi i företag Stödja energieffektivitet och användningen av förnybar energi inom offentliga infrastrukturer, offentliga byggnader och inom bostadssektorn	Effektivare energianvändning i näringslivet inom fastigheter, produktionsprocesser och transporter Ökad användning av förnybar energi i näringslivet inom fastigheter, produktionsprocesser och transporter. Effektivare energianvändning inom offentlig sektor med fokus på transporter Ökad användning av förnybar energi inom offentlig sektor med fokus på transporter.	Energieffektivitet mätt som energianvändning per producerad krona Andel användning av förnybar energi Minskade koldioxidutsläpp		16 %

1.3 Hållbar tillväxt/Horisontella kriterier

Tillväxtverket skriver detta avsnitt i samtliga program.

1.3.1.1 Jämställdhet

1.3.1.2 Mångfald

1.2.1.3 Miljö

2 Beskrivning av insatsområden

2.1 Insatsområde 1 – Att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation

Småland och Öarna har den största tillverkningssektorn av Sveriges NUTS-2 regioner och en relativt liten andel av den sysselsatta befolkningen inom den privata tjänstesektorn (här definierad som information- och kommunikation, finans, fastighet och företagstjänster) i jämförelse med övriga regioner. Undantaget är Gotland, som har en större andel tjänsteföretag. Regionens näringslivsstruktur innebär en hög sårbarhet. En diversifierad arbetsmarknad innebär att riskerna under en lågkonjunktur sprids, men en mer koncentrerad arbetsmarknad innebär större risker om den enskilda branschen drabbas. Den traditionella arbetsmarknaden har också gett effekter på utbildningsnivån, som är relativt låg i förhållande till riksgenomsnittet. Detta skapar i sin tur utmaningar när det gäller att implementera nya idéer, eftersom det finns en risk att kompetens saknas för att omsätta idéerna i produkter och tjänster.

Regionens stora beroende av låg- till medelteknologiska industriproducenter – ofta underleverantörer – innebär en hög grad av konjunktürkänslighet och en central framtidsutmaning för den regionala ekonomin. Ett ökat kunskapsinnehåll – både inom tillverkningsindustrin och inom ekonomin i stort – är därmed avgörande. Även på Gotland är behovet av kunskapsutveckling stort, trots att näringsstrukturen ser annorlunda ut. I samtliga regioners regionala utvecklingsprogram lyfts därför innovation och förnyelse som en viktig fråga för Småland och Öarna.

I den nationella innovationsstrategin pekar man på innovation som avgörande för den långsiktiga produktivitetens utvecklingen och därmed för tillväxt och framtida välbefinnande. I detta program, liksom i strategin, används OECD:s definition av innovationer: ”Införandet eller genomförandet av en ny eller väsentligt förbättrad vara, tjänst eller process, nya marknadsföringsmetoder eller nya sätt att organisera affärsverksamhet, arbetsorganisation eller externa relationer.”

Ett viktigt verktyg för att skapa innovationer är medel till forskning och utveckling. En innovation behöver inte med nödvändighet skapas i en forskningsmiljö, men forsknings- och utvecklingsmedel är ändå ett viktigt redskapen för att främja en innovativ miljö. Småland och Öarna har en relativt låg nivå på FoU-utgifter per capita idag, vilket tyder på att det finns en potential att utveckla arbetet på området till gagn för regionen. För att forskningen ska kunna nyttiggöras och företag höja kunskapsinnehållet i sin verksamhet, krävs mötesplatser. Med anledning av detta har programmet fokuserats på utveckling av infrastruktur på området, i form av innovationsmiljöer, för att skapa förutsättningar som kan leda till ökad

innovationsförmåga framförallt inom näringslivet. Programmet innehåller också insatser för att utveckla den offentliga sektorns roll som främjare av innovation.

Koppling till horisontella kriterier

Ur ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv finns stor potential till förbättring inom detta område. Med tanke på den könssegregerade arbetsmarknaden, där framförallt män återfinns inom privat sektor, riskerar satsningar på innovativa miljöer som bygger på de branscher där regionen är stark att endast komma män till del. Det finns ett behov av att bredda definitionen av innovation till att omfatta också tjänster och processer, för att därmed också nå branscher och nätverk där kvinnor är verksamma. Programmet fokuserar därför också på offentlig sektor, inom vilken en stor andel kvinnor kan nås. Genom att nyttja kompetens från flera olika målgrupper, kan jämställdhet och mångfald användas som en hävstång som utvecklar innovationsmiljöer och efterfrågan på innovationer utifrån ett brett perspektiv. Här är användardriven innovation ett nyckelord. Genom att stimulera nya samarbeten och specialisering, är det inte längre nog att utveckla regionens traditionella näringsliv. Nya möjligheter kan öppnas, som möjliggör en bredare syn på innovationer och skapar strukturuomvandling också gällande könssegrering och utanförskap.

Även miljö kan användas som en hävstång för innovationsverksamhet. De krav som kommer att ställas framöver på hållbarhet, och de nya möjligheter som skapas i samband med skapande av en koldioxidsnål ekonomi, gör att nya affärsidéer i form av tjänster, produkter och processer kommer att krävas. För de innovationsmiljöer som lyckas integrera detta tänk i sitt arbete, bör konkurrenskraften öka. På detta område har insatsområdet en koppling till insatsområde 4.

Koppling till andra program

Eftersom innovation är ett prioriterat område både europeiskt och nationellt, finns flera finansieringsprogram att tillgå. Det är av högsta vikt att också andra program nyttjas i programområdet, för optimalt resursutnyttjande.

Den tänkta kedjan ser ut som följer: Regionalfonden stöttar strukturer i programområdet, som ökar förutsättningarna för innovationsutveckling. Insatserna utvecklas enligt principen om smart specialisering och kraftsamling, vilket skapar förutsättningar för att nå framgång även utanför regionen. Inom ramen för insatserna utvecklas olika typer av konkreta innovationssatsningar, som kan söka medel inom ramen för exempelvis EU:s forskningsprogram Horizon 2020 och nationella program (t.ex. Vinnova). På så sätt samspelar de olika programmen, och strategiska satsningar kan göras. Det regionala regionalfondsprogrammet kan också lägga grunden för innovativa miljöer, som sedan kan kopplas samman med andra initiativ nationellt och

internationellt, med hjälp av det nationella strukturfondsprogrammet och de territoriella programmen. På så sätt kan gränsöverskridande samverkan skapas.

2.1.1 Investeringsprioritering 1: Förbättra forsknings- och innovationsinfrastrukturen och kapaciteten att utveckla spetskompetens inom forskning och innovation samt främja kompetenscentrum, särskilt sådana som är av EU-intresse

Specifika mål för investeringsprioriteringen:

- Att utveckla hållbara innovationsmiljöer²
- Att utveckla offentlig sektors roll som främjare av innovationer

Tabell 3: Programspecifika resultatindikatorer

IP	Resultat-indikator	Mätenhet	Baseline värde	Baseline år	Mål	Datakälla	Rapporterings-frekvens
Förbättra forsknings och innovationsinfrastrukturen.....	Andel företag med olika typ av innovation sverksamhet	Andel av företag	59 %	2012	Minst 60 % år 2020	CIS/SCB	Vartannat år
	FoU inom offentlig sektor/högskola och universitet						

Programmet ska bidra till utveckling av förbättrade förutsättningar, som skapar en infrastruktur för innovation. Detta ska på sikt leda till ökade investeringar i FoU, fler innovationer samt ett ökat kunskapsinnehåll i näringslivet och därmed ökad konkurrenskraft.

2.1.1.1 Aktiviteter som kan stödjas inom investeringsprioriteringen

- Uppbyggnad och utveckling av hållbara innovationsmiljöer

² En hållbar innovationsmiljö bygger på strukturerad samverkan mellan näringsliv, akademi, offentlig sektor kring regionala befintliga eller nya styrkeområden. Innovationsmiljöerna främjar nyttiggörande av forskning och har en förmåga att bidra till innovation som kan omsättas i form av nya produkter, tjänster och processer som gynnar regionens näringsliv. Med "hållbar" avses miljöns förmåga att utvecklas över tid och bidra till ökad konkurrenskraft.

Idag finns flera exempel på påbörjade innovationsmiljöer i form av strukturerad samverkan mellan forskning, offentlighet och näringsliv. Detta är också en utveckling som stöts under föregående programperiod. Det gemensamma för dessa satsningar är emellertid att de är i ytterligare behov av utveckling, inte minst för att stå starka både nationellt och internationellt. Satsningar har till största del också varit kopplade till enskilda branscher, med stuprörstänk. För att skapa en mer innovativ region kan tvärssektoriell samverkan vara en inriktning, där olika branscher och organisationer kan berika varandra och finna nya, innovativa tjänster, produkter och processer. Detta kan också bli en naturlig grogrund för nya företag. Programmet fokuserar både på en fördjupning av befintliga miljöer och skapandet av nya – hållbarheten ska dock bedömas i samtliga fall.

Exempel på konkreta aktiviteter som kan stöttas av programmet kan vara:

- Samverkan mellan näringsliv, akademi och offentlig sektor inom specifika ämnesområden
- Mötesplatser för att främja innovation i näringslivet, inklusive kommersialisering av forskningsresultat
- Etablering av nya innovationsmiljöer
- Insatser för att stärka befintliga innovationsmiljöers utveckling, inklusive utveckling av nya samarbeten regionalt/nationellt/internationellt, entreprenörskap, demonstrationsprojekt, affärsutveckling, samt jämställdhet-, mångfalds- och miljöarbete

För projekt som fokuserar på enbart utveckling av en enskild produkt, tjänst eller process hänvisas till andra finansieringsprogram.

Målgrupp och stödmottagare för insatserna kan till exempel vara lärosäten/övriga forskningsaktörer, företagsnätverk, företrädare för näringslivet och offentlig sektor i samverkan.

- Innovation inom offentlig sektor

Offentlig sektor kan i form av användare och beställare påverka efterfrågan på innovation i regionen. Genom exempelvis upphandling kan innovationer i näringslivet stimuleras. Offentlig sektor har också som arbetsgivare en möjlighet att främja kommersialiserbara idéer hos medarbetare som kan leda till nya innovationer och företag. Aktiviteter som kan stöttas inom ramen för investeringsprioriteringen är

utveckling av metoder och kunskap för att främja innovation i offentlig sektor med syfte att utveckla näringslivet, så som exempelvis:

- Kunskapshöjande samverkansinsatser mellan olika offentliga aktörer
- Skapa metoder för gemensam utveckling av innovativa varor, tjänster och produkter tillsammans med näringslivet
- Stöd för att utveckla kommersialiserbara idéer hos anställda inom offentlig sektor

Arbetet ska vara tillväxtfrämjande, genom att det påverkar efterfrågan på varor, tjänster och processer som levereras av näringslivet. Det långsiktiga målet är att utveckla konkreta innovationer, men för projekt som enbart fokuserar på sådana enskilda innovationer hänvisas till andra finansieringsprogram.

Aktiviteterna kan bidra till att göra offentlig sektor till en mer aktiv deltagare i innovationsmiljöer. Målgrupp och stödmottagare för insatserna kan till exempel vara kommuner, regioner, landsting och andra offentliga aktörer i samverkan med relevanta partners.

2.1.1.2 Principer för projekturval inom investeringsprioriteringen

De principer som ligger till grund för projekturval, och som säkerställer att de specifika målen kan uppnås är som följer:

- Samverkan och målgruppsanpassning

För samtliga projekt gäller att stuprörstänk bör undvikas, där enskilda branscher eller organisationer arbetar ensamma. Samverkan skapar mervärde i form av nya strukturer och idéer som utvecklar regionen. Genom att utgå från problemställningar och utmaningar snarare än bransch, och målgruppen, kan verkliga innovationer uppstå och smart specialisering uppstå. Här kan också sociala innovationer inkluderas. Målgruppsanpassning är också ett nyckelord i programgenomförandet – för att skapa effektiva innovationsmiljöer behöver miljöns strukturer ta hänsyn till förutsättningarna hos de aktörer som ska ingå. Detta innebär att samverkan kan ta olika former, framförallt beroende på näringslivets intresse.

- Näringslivets engagemang i form av privat medfinansiering

För att säkerställa näringslivets engagemang och inflytande, bör de innovationsmiljöer som stöds sträva efter privat medfinansiering i relevanta fall.

- Koppling till andra program

Inom EU:s mål om smart tillväxt finns ett stort antal program som ska bidra till att öka innovationsgraden i unionen. Det finns också olika nationella program, t.ex. inom Vinnova och Tillväxtverket som arbetar mot samma mål. Projekt som knyter an till andra insatser bör prioriteras, för att skapa en samlad, strategisk satsning i programområdet. Detta gäller även Socialfonden – utvärderingar av tidigare programperiod har visat att det finns kompetensluckor som försvårar omsättandet av innovationer i regionen, vilka skulle kunna avhjälpas med kompletterande satsningar på kompetens inom ramen för ESF.

- Horisontella kriterier

Projekt som beskriver hur man tänker dra nytta av tillväxtpotentialen inom de horisontella kriterierna miljö, jämställdhet och mångfald kommer att prioriteras. Utvärderingar av tidigare programperiod har visat att bäst resultat uppnås när arbetet med de horisontella kriterierna kommer in tidigt i projektriggingen och inte som tyvärr varit allt för vanligt något som lagts på i efterhand.

2.1.1.3 Finansieringstekniska instrument

Ej aktuellt inom insatsområdet.

2.1.1.4 Aktivitetsindikatorer

Indikatorn	Mätenhet	Målvärde	Datakälla	Rapporteringsfrekvens
Antal företag som samarbetar med forskningsinstitutioner	Företag	250		
Antal innovationsmiljöer	Antal	10		

Antal aktörer inom offentlig sektor som deltagit i främjande aktiviteter	Antal	20		
--	-------	----	--	--

2.2 Insatsområde 2 – Att öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik

Utifrån vid programskrivningen oklarheter kring utformningen av kommande Landsbygdsprogram och därmed osäkerhet kring möjligheten att stödja bredbandsinvesteringar i det programmet samt eventuella begränsningar för svenskt vidkommande att använda den av oss prioriterade insatsen kan innehållet i detta insatsområde komma att förändras.

Betydelsen av IT och tillgången till bredband för utvecklingen av ett hållbart samhälle är stor. I den svenska bredbandstrategin pekas på IT som en förutsättning att kunna nå politiska mål inom flera samhällsområden, entreprenörskap, miljö, utbildning, vård och omsorg och förvaltning. Utmaningen för Europa och andra länder i världen är att ta tillvara de möjligheter som utvecklingen ger. Det övergripande målet för Sverige är att vi ska ha bredband i världsklass, år 2020 bör 90 % av alla hushåll och företag ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s. En hög användning är bra för tillväxten, konkurrenskraften och innovationsförmågan i landet. Det hjälper också till att möta utmaningar i form av ökad globalisering, klimatförändringar och en åldrande befolkning i ett gles bebyggt land.

Tillgången till pålitlig IT-infrastruktur är en avgörande faktor för regionens samlade utveckling och tillväxt. Den snabba utvecklingen inom IT-området gör att kraven ökar på förbättrad tillgänglighet och pålitlighet både från näringslivet, turister och bofasta både i stad och på landsbygd. I de nationella riktlinjerna för detta tematiska mål poängteras att det är viktigt att svenska företag och hushåll i alla delar av landet kan dra nytta av de möjligheter som tillgång till bredband med hög hastighet ger så att arbetsmarknaden kan effektiviseras och nya tjänster och affärsmodeller kan utvecklas. Den aktuella situationen i Småland och Öarna visar på ett stort behovet av fortsatt bredbandsutbyggnad för att nå upp till de nationella målsättningarna. Av de fyra länen ligger Kalmar sämst till med en andel på 26 % som har tillgång till bredband med hög hastighet medan Kronoberg, Jönköping och Gotland har andelar på runt 35 %.

Medel från strukturfondsprogrammet Småland och Öarna har inte som främsta syfte att stödja enbart bredbandsinvesteringar utan istället fokuseras på insatser som syftar till att effektivisera och underlätta beslut om utbyggnad samt ge ökad kompetens inom området för intressenter som samordnar utbyggnad. Tänkbart att stödja någon form av tjänster som bredbandssamordnare eller koordinatörer med uppgift att bland annat bidra till ökade regionala insatser vad gäller information till, samverkan mellan och koordinering av regionala aktörer

samt bistå kommuner och byalag med frågor om prissättning, robusthet, affärsmodeller med mera.

Inom programmet kommer enbart stöd att ges till kanalisation. Områden som saknar möjlig anslutning till fibrerad knutpunkt, till exempel telestation, samt investeringar som syftar till att öka robustheten kommer att prioriteras.

Koppling till horisontella kriterier

Utbyggt bredbandsnät och ökad användning av informationstekniken i olika sammanhang kan bidra till att minska miljöbelastningen i samhället i stort. Olika former av e-tjänster har under senare år minskat behovet av resande och transporter men här återstår ännu mycket att göra. Genom användning av modern teknik för resfria möten underlättas både studier och arbete vilket minskar den totala miljöbelastningen i regionen. Det är viktigt att vårt nya informationssamhälle är öppet och tillgängligt för alla. Alla människor ska ges samma möjlighet att utvecklas, delta i samhällslivet och bidra till tillväxten. Ny teknik kan också riskera att stänga ute grupper som inte har möjlighet att ta till sig eller nyttja den nya tekniken. Här finns ett gemensamt ansvar i samhället att göra alla delaktiga oavsett personliga förutsättningar som ålder, kön, funktionsnedsättning samt andra förutsättningar som exempelvis kulturella eller etniska.

Koppling till andra program

Inom detta område är det viktigt med en tydlig dialog och gränsdragning till bland annat Landsbygdsprogrammet för att hitta de synergier som på bästa sätt ger önskad utveckling. Även annan nationell finansiering måste tas i beaktande.

2.2.1 Investeringsprioritering 1: Att öka utbyggnaden av bredband och höghastighetsnät

Mål

- Bidra till ökad bredbandsutbyggnad för att på sikt skapa förbättrad tillgång till bredband i hela regionen.

Tabell 3: Programspecifika resultatindikatorer

IP	Resultat-indikator	Mätenhet	Baseline värde	Baseline år	Mål	Datakälla	Rapporterings-frekvens
Att öka utbyggnad en av bredband och hög-hastighets nät	Antal hushåll som fått möjlig tillgång till bredband (100 Mbit/s)	Antal hushåll	34,2 %	2012	90 % år 2020	PTS	Årsvis
	Antal företag som fått möjlig tillgång till bredband (100 Mbit/s)	Antal företag	26,9 %	2012	90 % år 2020	PTS	Årsvis

2.2.1.1 Aktiviteter som kan stödjas inom investeringsprioriteringen

- Kompetens, stöd och samordning för intressenter
- Kompletterande investeringar i bredbandsutbyggnad där marknadsmässiga förutsättningar inte finns

De projekt som finansieras inom denna investeringsprioritering ska följa den av EU-kommissionen ännu ej godkända svenska förordningen för bredbandsinvesteringar inom europeiska regionala utvecklingsfonden.

Tänkbar målgrupp och stödmottagare inom insatsområdet är kommuner, kommunala bolag, landsting, regionförbund och statliga myndigheter samt ekonomiska och ideella föreningar.

2.2.1.2 Principer för projekturen inom investeringsprioriteringen

De principer som ligger till grund för projekturen, och som säkerställer att de specifika målen kan uppnås är som följer:

- Samverkan och samordning
För samtliga projekt gäller att stuprörstänk bör undvikas, där enskilda kommun- eller länsgränser avgränsar och omöjliggör samverkan och effektiv hantering. En kostnadseffektiv utbyggnad av bredbandsnätet bygger många gånger på samverkan och gemensam planering. I flera fall kan det handla om att bygga samman nät som idag inte har en koppling över exempelvis en administrativ gräns.
- Koppling till andra program

Inom programmet måste avgränsningar och avstämningar göras med både Landsbygdsprogrammet för 2014-2020 och andra nationella finansieringsinstrument för bredbandsutbyggnad och eventuella stöd kopplat samordning och kompetensutveckling.

- Horisontella kriterier

Projekt som beskriver hur man tänker dra nytta av tillväxtpotentialen inom de horisontella kriterierna miljö, jämställdhet och mångfald kommer att prioriteras. Utvärderingar av tidigare programperiod har visat att bäst resultat uppnås när arbetet med de horisontella kriterierna kommer in tidigt i projektriggingen och inte som tyvärr varit allt för vanligt något som lagts på i efterhand

2.1.1.3 Finansieringstekniska instrument

Ej aktuellt inom insatsområdet

2.1.1.4 Aktivitetsindikatorer

Indikatorn	Mätenhet	Målvärde	Datakälla	Rapporteringsfrekvens
Tillfört antal hushåll som fått tillgång till bredband på minst 30 Mbit/s	Hushåll	1 000	Nyps PTS	
Antal intressenter som fått tillgång till kompetens och stöd	Organisationer	50	Egen mätning	

2.3 Insatsområde 3 – Att öka små och medelstora företags konkurrenskraft

Småland och öarna har en hög koncentration av sysselsatta inom arbetsställen med 1-249 anställda. Denna struktur ger regionen stor potential då framtidens tillväxt förväntas att ske inom små- och medelstora företag (SMF). Anledningen till att små- och medelstora företag premieras av den nya ekonomin är att de har en högre omställningsförmåga än större företag.

För Småland och öarna är det dock viktigt att öka kunskapsinnehållet inom de små- och medelstora företagen. Detta lyfts i samtliga regioners regionala utvecklingsprogram

som en nyckel för att uppnå ett dynamiskt och växande näringsliv. Många av företagen opererar inom hårt konkurrensutsatta branscher där känsligheten för de globala konjunkturerna och den internationella konkurrensen är hög. Ett högt kunskapsinnehåll i produktionen ökar företagets konkurrenskraft gentemot företag i låglöneländerna samtidigt som möjligheterna till export ökar.

Samtliga län har en högre andel av de sysselsatta som arbetar inom små- och medelstora arbetsställen jämfört med riket. Det bör således finnas en potential att ytterligare utveckla dessa företag ur tillväxtpunkt, och därigenom skapa fler arbetstillfällen. Med bakgrund i analysen och regionens utmaningar, fokuserar programmet på investeringsprioriteringen ” Stödja kapaciteten för SMF att delta i tillväxt-och innovationsprocesser”. Fler företag måste utveckla sin förmåga till förnyelse och arbeta mer innovationsdrivet i sin verksamhet.

För att skapa tillväxtföretag krävs också en ökad tillgång på kapital i regionen. Föregående programperiods satsning på riskkapital har fallit väl ut och skapat incitament också för privata investeringar. Detta arbete kan utvecklas vidare och förutsättningar för att bredda insatser också för kapital i tidiga skeden bör skapas.

Koppling till horisontella kriterier

Insatsområdet riktar sig till små- och medelstora företag, där jämställdhet och icke-diskriminering bör vara en utgångspunkt för insatserna. En undersökning av ALMI Företagspartner 2013 visar att det fortfarande är relativt ovanligt med kvinnlig VD och kvinnor i styrelsen bland företag med mer än 5 anställda. I programområdet utmärker sig Gotland med 12,8% av företagen med kvinnliga VD och 29 % av företagen har kvinnor i styrelsen. I Smålandslänen ligger siffrorna mellan 6,9 -8,8 % gällande VD och mellan 20 och 22 % för styrelserepresentation. För att kunna nå en större tillväxt, behöver företagen ha en mångfald i ledning och personal. Kundernas efterfrågan utvecklas efterhand, och för att kunna möta denna, krävs många olika kompetenser och bakgrunder. Mångfalden är också avgörande för att attrahera arbetskraft. Programmet bör därför, i sin strävan att stötta tillväxtföretag, beakta dessa aspekter och utveckla metoder för att använda mångfald som en hävstång för att utveckla företagen ytterligare.

Även hållbar utveckling gällande miljöfrågor kan ses som tillväxtfrämjande för enskilda företag, bl.a. gällande minskad resursanvändning som leder till minskade kostnader, affärsutveckling i form av nya tjänster och produkter etc. Här har området en koppling också till insatsområde 4.

Koppling till andra program

Det är av högsta vikt att också andra program nyttjas i programområdet, för optimalt resursutnyttjande. För små- och medelstora företag finns många olika möjligheter, som kopplar an till regionalfonden, exempelvis transnationella regionalfondsprogram, nationella satsningar inom VINNOVA och Tillväxtverket och Horisont 2020. Tanken är att regionalfonden ska stötta små- och medelstora företag inom programområdet, så att dessa får ökade förutsättningar för att delta i andra typer av program. Regionalfonden lägger således grunden för ett ökat nyttjande av EU- och nationella medel i stort.

2.3.1 Investeringsprioritering 1: Stödja kapaciteten för SMF att delta i tillväxt-och innovationsprocesser

Mål

Specifikt mål för investeringsprioriteringen:

- Öka konkurrenskraften för regionens små- och medelstora företag

Tabell 3: Programspecifika resultatindikatorer

IP	Resultatindikator	Mätenhet	Baseline värde	Baseline år	Mål	Datakälla	Rapporteringsfrekvens
Stödja kapaciteten för SMF att delta i tillväxt- och innovationsprocesser	Förändrad sysselsättning i SMF	Antal företag med anställda efter storleksklasser, region och kön	202 000 personer	2011	Ökning med 10 000 per år 2020	SCB	Årsvis
	Förändrad omsättning i SMF	Antal företag med omsättning efter storleksklasser, region och kön	448,8 milj kr	2011	Ökning med 160 milj kr år 2020	SCB	Årsvis

Insatsområdet ska resultera i att fler små- och medelstora företag i programområdet växer, både i termer av omsättning och antal anställda. Företagen ska genom programmet få tillgång till kapital och relevant kompetens, som kan bidra till deras utveckling. På detta sätt kan programmet bidra till en positiv utveckling av näringslivet, och stötta den strukturomvandling som krävs.

2.3.1.1 Aktiviteter som kan stödjas inom investeringsprioriteringen

- Affärsutveckling av små- och medelstora företag

För att regionens företag ska växa och öka sin förmåga till förnyelse, krävs affärsutveckling. Insatser behöver göras för att öka kunskapsinnehållet i näringslivet och lägga grunden för ökad tillväxt. Små- och medelstora företag behöver rådgivning och stöd för att kunna ta större marknadsandelar, kring frågor gällande exempelvis produkt – och tjänsteutveckling, marknadsföring, samverka med forskningsinstitut etc. Aktiviteter som kan stödjas är exempelvis:

- Seminarier/workshops/affärsrådgivning, med fokus på ledarskap, tillväxt, lönsamhet, strategisk kompetensförsörjning och/eller innovation

Genom stöd skapas ökad kunskap, som i sin tur kan stimulera företagen att gå in i tillväxt- och innovationsprocesser tillsammans med andra eller på egen hand.

Målgruppen för aktiviteterna är små och medelstora företag med en vilja att växa i termer av omsättning och/eller personal. Stödmottagare kan t.ex. vara de aktörer som verkar inom det företagsfrämjande systemet, på lokal och regional nivå samt branschorganisationer, företagssammanslutningar/grupper av företag och liknande.

- Stimulera små- och medelstora företags vilja och förmåga till internationalisering

Även om programområdet har högt exportvärde per invånare, är internationaliseringen bland små och medelstora företag begränsad. Den svenska marknaden är relativt begränsad, vilket innebär att en ökad internationalisering kan skapa nya affärsmöjligheter för de flesta företag. Aktiviteter som kan stödjas är exempelvis:

- Information och stöd för företag som vill etablera sig på nya marknader
- Utveckling av affärsdrivna nätverk för gemensam internationalisering

Genom ökad kunskap och stöd blir företagen bättre rustade för att verka internationellt, och nätverk kan bidra till större internationell exponering, samtidigt som kostnader och risker blir lägre när de delas av flera.

Målgruppen för aktiviteterna är små och medelstora företag som vill utvecklas genom internationalisering. Stödmottagare kan t.ex. vara de aktörer som verkar inom det företagsfrämjande systemet, på lokal och regional nivå samt branschorganisationer, företagssammanslutningar/grupper av företag och liknande.

- Utveckling av det företagsfrämjande systemet

Det offentligfinansierade företagsfrämjande systemet spelar en viktig roll för att förmedla kunskaper och finansiering genom olika typer av insatser. De tjänster som erbjuds måste vara anpassade efter företagets behov, och samordning mellan olika aktörer måste ske för att undvika förvirring och dubbelarbete. Regionen har idag ett väl utbyggt företagsfrämjande system, med ett stort antal aktörer men kunderna upplever inte att det finns en enkel väg in i systemet och det finns brister i samverkan både inom respektive län och inom programområdet. Här krävs således strukturpåverkande insatser- I en region med gles befolkningsstruktur är det av vikt att utveckla nya metoder för att nå relevanta målgrupper, också utanför de större städerna. Det finns en potential för höjd tillgänglighet och service. Utgångspunkten är att de åtgärder som genomförs, ska vara till nytta för näringslivet.

Aktiviteter som kan stödjas är exempelvis:

- Samordning av funktioner
- Kunskapshöjning av företagsfrämjare, t.ex. med avseende på otraditionella branscher
- Utveckling av nya arbetsformer

Målgruppen och stödmottagare kan framförallt vara de aktörer som verkar inom det företagsfrämjande systemet, på lokal och regional nivå. Nyttan av aktiviteterna ska tillfalla små och medelstora företag som vill utvecklas och nå en högre tillväxt. Genom utveckling av stödsystemet underlättas tillgången för små- och medelstora företag och stödet kan bli mer effektivt.

- Stödja företagets kapitalförsörjning

För att ytterligare accelerera små- och medelstora företags tillväxt, krävs utökade möjligheter till kapitalförsörjning. Riskkapital kombinerat med extern kompetens har visat sig vara framgångsrikt i föregående programperiod, och sådana aktiviteter kan därmed fortsatt stödjas. Denna aktivitet ska genomföras med hjälp av finansiella instrument, se avsnitt 2.3.1.3.

Målgruppen för aktiviteterna är små- och medelstora företag. Stödmottagare är de aktörer som uppfyller de juridiska krav som ställs inom ramen för finansiella instrument.

2.3.1.2 Principer för projektureval inom investeringsprioriteringen

De projekt som genomförs inom ramen för investeringsprioriteringen ska ha:

- Tydlig avgränsning från ordinarie verksamhet

Detta gäller särskilt med avseende på den rådgivningsverksamhet som bedrivs av det företagsfrämjande systemet, där projekten ska ha betoning på metodutveckling och samverkan. Insatser som täcker ”luckor” i nuvarande system ska prioriteras.

- Specifik inriktning

Projekten ska vara specifika i den mån att de riktar sig mot en särskild bransch eller grupper av företag. Projekten ska ha tydliga avgränsningar med koppling till prioriteringens mål. Generella projekt som främjar företagande i stort och som är alltför breda ska undvikas inom ramen för denna prioritering.

- Tillväxtfrämjande

Projekten ska bedömas utifrån potential för att skapa tillväxt i regionen. Stödmottagare ska tydligt beskriva utgångsläget och den potential som finns för målgruppen, t.ex. i form av tidigare analyser, projektresultat etc. Behov av strukturomvandling i form av förnyelse i befintliga branscher eller utveckling av framtidsbranscher ska prioriteras. Företag med ambition att växa ska prioriteras framför s.k. ”levebrödsföretag”.

- Näringslivets engagemang i form av privat medfinansiering

Investeringsprioriteringen handlar om enskilda företags utveckling. För att säkerställa näringslivets engagemang, bör privat medfinansiering eftersträvas i de projekt som genomförs och där detta anses tillämpligt.

- Beaktande av horisontella kriterier

Projekt som beskriver hur man tänker dra nytta av tillväxtpotentialen inom de horisontella kriterierna miljö, jämställdhet och mångfald kommer att prioriteras. Utvärderingar av tidigare programperiod har visat att bäst resultat uppnås när arbetet med de horisontella kriterierna kommer in tidigt i projektriggingen och inte som tyvärr varit allt för vanligt något som lagts på i efterhand

2.3.1.3 Finansieringstekniska instrument

En väl fungerande kapitalförsörjning är avgörande för start av företag och för en hållbar tillväxt. Företags behov av externt kapital ska i första hand tillgodoses på den privata marknaden, men det finns områden där det kan finnas behov av marknadskompletterande finansiering, bl.a. i tidiga utvecklingskedan och vid kommersialisering av innovativa affärsidéer.

Implementering av finansiella instrument under kommande programperiod 2014-2020 kommer inte att bedrivas i ett vakuum utan måste belysas inom ramen för de erfarenheter som redan finns. De så kallade fondprojekten som implementerats inom ramen för de regionala strukturfondsprogrammen under perioden 2007–2013 och som syftar till att öka det regionala utbudet av ägarkapital har mött stor efterfrågan. Satsningen har omfattat totalt 2,4 miljarder SEK och motsvarar cirka en femtedel av hela venture marknaden i Sverige år 2011. Inledningsvis fanns en osäkerhet om det skulle finnas privata medfinansiärer som var villiga att medinvestera. Resultat tom juli 2013 visar att varje investerad fondkrona i genomsnitt har växlats upp med 1,9 kronor privata medel. Den första investeringsfasen har enligt följeforskare och genomförare varit lyckosam genom att man från idébärare fått in tillräckligt bra idéer att investera och intresserade privata medinvestorer att investera med. Inte minst när det gäller etablering en regional infrastruktur för riskkapital har satsningen varit drivande.

Mot bakgrund av detta:

- Ska programmet ge utrymme för implementering av finansiella instrument inom insatsområde 3
- Ska insatserna inriktas mot att stödja företagens kapitalförsörjning där marknaden inte fungerar tillfredsställande, bl.a. i tidiga utvecklingskedan och vid kommersialisering av innovativa affärsidéer
- Ska vid implementering av Finansiella instrument genom medel ur programmet resultaten av den förhandsbedömning av finansiella instrument som Tillväxtverket har uppdraget att ta fram beaktas
- Ska instrument med inriktning ägarkapital genomföras enligt metodiken direktinvesteringar tillsammans med privat kapital. Erfarenheter ska beaktas avseende de s.k. fondprojekten som genomförts under programperioden 2007–2013. Insatser kan även omfatta andra finansiella instrument
- Ska långsiktigheten i denna typ av insatser beaktas
- Ska kunskaper och erfarenheter tillvaratas från följeforskning och utvärdering på området
- Ska samordning av alla insatser för finansiella instrument eftersträvas

2.1.1.4 Aktivitetsindikatorer

Indikatorn	Mätenhet	Målvärde	Datakälla	Rapporteringsfrekvens
Antal företag som får stöd	Företag	500	Nyps	
Ökade antal arbetstillfällen i företag som får stöd	Antal	500	Nyps SCB	

2.4 Insatsområde 4 – Att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer

I regeringens riktlinjer ”Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer” lyfts behovet av energibesparande och teknikutvecklande insatser samt behovet av att främja en effektivare energianvändning och utsläppssnål teknik i alla led.

När det gäller det totala utsläppen av samtliga klimatgaser står Småland & Öarna för knappt 8,7 procent av rikets totala utsläpp men har överlägset högst utsläpp per invånare. Detta kan bland annat förklaras med näringslivets struktur. Inom industrin domineras de klimatpåverkande utsläppen av processutsläpp från cementtillverkning på Gotland och Öland.

Invånarnas klimatutsläpp från energi- och transportsektorn ligger på ungefär samma nivå som övriga Sverige. Medan utsläppen från energiförsörjningen minskat med 35 procent mellan 1990 och 2010 har utsläppen från industriprocesser, godstransporter och arbetsmaskiner ökat. Energianvändningen i regionen har också ökat kraftigt under 1990 till 2010, främst beroende på ökad produktion inom industrin. Även transportsektorn redovisar ökad energianvändning, särskilt gällande tung godstrafik.

Programmet ska bidra till att främja utvecklingen av förnybara råvaror och energieffektiv miljöteknik kopplat till länens näringsliv. I delar av arbetet måste offentlig sektor gå före och visa att det är möjligt att kombinera klimatarbete och hållbar tillväxt i näringslivet. Flera aktörer i regionen bedriver redan idag ett omfattande och till delar framgångsrikt arbete på området. Detta är ett område som vi ska nyttja och växla upp ytterligare. Ny teknik och nya tjänster kan stimuleras via stöd till demonstrations- och testverksamhet i samverkan mellan akademi, offentlig sektor och näringslivet. Stora miljövinster kan också göra om vi lyckas skapa bättre

systemlösningar och minska beroendet av fossila drivmedel inom transportsektorn. Stort fokus i programmet kommer att ligga inom detta område.

Stöd till små och medelstora företags åtgärder i syfte att öka företagens energieffektivitet ser man också har en positiv inverkan på miljön och bidrar till ett ökat energimedvetande i företagen. Idag finns en rad identifierade hinder för energieffektivisering, ex saknar företagen kunskap om ny teknik, tid och resurser för att genomföra de åtgärder som man skulle kunna för att nå effektivare energianvändning men också en upplevd risk för produktionsstörningar. Nya tjänster behöver utvecklas för att stötta företagen i arbetet med att nå konkret energieffektivisering.

Koppling till horisontella kriterier

Hållbar utveckling gällande miljöfrågor ses ofta som tillväxtfrämjande för enskilda företag, bl.a. gällande minskad resursanvändning som leder till minskade kostnader, affärsutveckling i form av nya tjänster och produkter etc. Här har området en koppling också till insatsområde 3.

När det gäller främst persontransporter finns många tydliga kopplingar till jämställdhet och icke-diskriminering. Generellt har kvinnor och män har olika mönster när det gäller resande till arbete, såväl i tid som geografiskt. Kvinnor pendlar i lägre utsträckning än män och reser över kortare avstånd bland annat beroende på att strukturer och villkor inom arbetslivet och privatlivet ser olika ut för kvinnor och män. Däremot visar ex Småland Blekinges resvaneundersökning från 2012 att kvinnor och män är mer lika än olika när det gäller val av färdmedel för samtliga resor under en vanlig vecka.

Koppling till andra program

Det är av högsta vikt att också andra program nyttjas i programområdet, för optimalt resursutnyttjande. Det är också av största vikt att det nationella regionalfondsprogrammet nyttjas till de områden som är prioriterade inom det programmet. Även andra finansieringsmöjligheter för energieffektivisering i företag och offentlig verksamhet och andra insatser för ökad användning av förnybar energi bör tas i beaktande för maximalt resursutnyttjande. Synergieffekter och samverkan mellan Södra Östersjöprogrammet och regionalfondsprogrammet för Småland & Öarna är också av största vikt. Exempelvis är miljösituationen i Östersjön av stor betydelse för en hållbar utveckling inom programområdet Småland & Öarna varför målsättningarna i EU's strategi för Östersjöregionen finns som en naturlig del i programgenomförandet för att uppnå gränsregionalt mervärde.

2.4.1 Investeringsprioritering 1: Främja energieffektivitet och användning av förnybar energi i företag

För att anpassa samhället till koldioxidnsål ekonomi krävs förändring inom alla sektorer. Minskade utsläpp och effektivare energianvändning är viktiga delar i detta arbete, men det finns också möjligheter förknippat med denna omställning. Företagens kostnader kan sänkas och konkurrenskraften stärks, nya affärsmöjligheter och jobb kan skapas genom att nya produkter och tjänster utvecklas. Inom denna prioritet finns stark koppling till insatsområde 1 då miljötekniska innovationer är en viktig del för att nå exempelvis effektivare energianvändning.

Mål

- Effektivare energianvändning i näringslivet inom fastigheter, produktionsprocesser och transporter
- Ökad användning av förnybar energi i näringslivet inom fastigheter, produktionsprocesser och transporter

Tabell 3: Programspecifika resultatindikatorer

IP	Resultatindikator	Mätenhet	Baseline värde	Baseline år	Mål	Datakälla	Rapporteringsfrekvens
Främja energieffektivitet och användning av förnybar energi i företag	Energieffektivitet mätt som energianvändning per producerad krona	Energiförbrukning per producerad krona, totalt i landet och indelat i regioner	141 Mwh/1 mkr	2007	Minskning till 110 Mwh/1 mkr	SCB	Årsvis
	Andel användning av förnybar energi	Andel användning av förnybar energi, totalt i landet och indelat i regioner	Småland 57 % Gotland 40 %	2010	Ökning till 70 % år 2020	Energimyndigheten, KRE	Årsvis

2.4.1.1 Aktiviteter som kan stödjas inom investeringsprioriteringen

- Utveckling av energitjänster för att företag ska kunna identifiera och genomföra konkreta åtgärder för energieffektivisering och ökad andel förnybar energi.
- Spets- och demoprojekt inklusive planering, upphandling och investeringar i samverkan mellan aktörer inom akademi, offentlig sektor och näringslivet

Tänkbara målgrupper inom denna del av programmet är små- och medelstora företag som också kan vara stödmottagare i vissa fall. Andra tänkbara stödmottagare är branschorganisationer, näringslivsorganisationer, akademien samt offentlig sektor. I projekten

eftersträvas samverkan mellan näringslivet, offentliga aktörer, branschorgan eller andra organisationer.

2.4.1.2 Principer för projekturval inom investeringsprioriteringen

De projekt som genomförs inom ramen för investeringsprioriteringen ska:

- Ha tydlig avgränsning från ordinarie verksamhet. Det gäller särskilt kopplat till rådgivningsverksamhet kring energieffektivisering i små- och medelstora företag. Insatser som är påkallade av lagkrav kan heller inte stödjas.
- Vara kompletterande till annan nationell och regional finansiering inom området.
- Inkludera näringslivets engagemang i form av privat medfinansiering i de fall där det är tillämpligt. Flera aktiviteter inom investeringsprioriteten handlar om små och medelstora företags framtida konkurrenskraft och ekonomi varför privat medfinansiering bör eftersträvas i de fall detta är tillämpligt.
- Beakta horisontella kriterier. Projekt som beskriver hur man tänker dra nytta av tillväxtpotentialen inom de horisontella kriterierna miljö, jämställdhet och mångfald kommer att prioriteras. Utvärderingar av tidigare programperiod har visat att bäst resultat uppnås när arbetet med de horisontella kriterierna kommer in tidigt i projektriggingen och inte som tyvärr varit allt för vanligt något som lagts på i efterhand

2.4.1.3 Finansieringstekniska instrument

Ej aktuellt inom insatsområdet

2.4.1.4 Aktivitetsindikatorer

Indikatorn	Mätenhet	Målvärde	Datakälla	Rapporteringsfrekvens
Uppskattad årlig minskning av växthusgaser				Erfa från KLIMP ger minskning med 1 kg CO ₂ /bidragskrona

2.4.2 Investeringsprioritering 2: Stödja energieffektivitet och användning av förnybar energi inom offentliga infrastrukturer, offentliga byggnader och inom bostadssektorn

Under denna investeringsprioritet i programmet ligger fokus enbart på offentliga infrastrukturer som här omfattar energieffektiva och koldioxidsnåla person- och godstransporter. Med offentlig infrastruktur avser vi har såväl fysiska som organisatoriska strukturer som initieras av offentlig sektor och som möjliggör energieffektiva och koldioxidsnåla transporter. För att begränsa klimatpåverkan till hållbara nivåer behövs mycket stora utsläppsminskningar på kort tid. Tekniska lösningar, energieffektivisering och förnybar energi, är inte tillräckliga. Det behövs även minskat bilresande och en dämpad tillväxt av godstransporterna. Potentialen för att minska de svenska klimatutsläppen från vägtrafiken ligger bl.a. i nya fordonsbränslen, inklusive el. År 2030 ser trafikverket en mix av olika bränslen varav knappt hälften är fossila och något mer än hälften är förnybara. Enligt Trafikverket har åtgärder för effektivare energianvändning nästan lika stor potential som byte av fordonsbränsle. Potentialen till år 2030 bedöms vara 50 % för personbilar och lätta lastbilar samt 25-30% för lastbil och buss. Sparsam körning och lägre hastigheter kan leda till 15 % lägre energiförbrukning. Samhällsplanering för ett transporteffektivt samhälle, samt överflyttning av transporter från bil till mer klimateffektiva transportslag är den tredje stora faktorn. Det räcker inte med att arbeta med nya fordonsbränslen, effektivare transporter eller samhällsplanering, åtgärder behövs inom samtliga områden. Dessutom behövs satsningar inom transportinfrastruktur.

Transportsystemen i de fyra länen ska vara hållbart ur ett miljöperspektiv. Vi måste därför satsa på att bland annat öka andelen resor med kollektivtrafiken, energieffektivare transportsystem, ökad användning av alternativa fordonsbränslen och en transportsnål samhällsplanering. I en satsning på ökat kollektivt resande måste planering ske med hänsyn till olika individers förutsättningar samt till kvinnors och mäns olika resmönster. Transportsektorn står för en stor del av dagens klimatpåverkande utsläpp och för att nå de uppsatta klimatmålen krävs kraftfulla åtgärder för att främja hållbara godstransporter, skapa systemlösningar och minska beroendet av fossila drivmedel inom sektorn.

Specifika mål

- Effektivare energianvändning inom offentlig sektor med fokus på transporter
- Ökad användning av förnybar energi inom offentlig sektor med fokus på transporter

Tabell 3: Programspecifika resultatindikatorer

IP	Resultat-indikator	Mätenhet	Baseline värde	Baseline år	Mål	Datakälla	Rapporterings-frekvens
Stödja energieffektivitet och användning av förnybar energi inom offentliga infrastrukturer.....	Minskade koldioxidutsläpp	Ton utsläpp	7644 ton	2012	Minska med 1058 ton till 2020	Naturvårdsverket	Årsvis

2.4.2.1 Aktiviteter som kan stödjas inom investeringsprioriteringen

- Strategiskt viktiga insatser för att främja utveckling av koldioxidsnåla och energieffektiva infrastrukturer för transporter. Här kan det handla om att möjliggöra system för mobil samåkning, miljöbilspooler, initiativ för att möjliggöra biogasmackar och tankdepåer liksom utveckling av system för cykeluthyrning mm.
- Förstudier/pilotstudier för introduktion av förnybara bränslen
- Ökat hållbart resande med kollektivtrafik genom beteendeförändringar och attitydpåverkan
- Stimulera energieffektiva och koldioxidsnåla transportsystem för gods
- Spets- och demoprojekt, inkl planering, upphandling och investeringar

Målgrupp för insatserna är offentlig sektor, privatpersoner, företag, organisationer och akademi. Stödmottagare är offentlig sektor.

2.4.2.2 Principer för projekturval inom investeringsprioriteringen

De projekt som genomförs inom ramen för investeringsprioriteringen ska ha:

- Tydlig avgränsning från ordinarie verksamhet
Insatser som är påkallade av lagkrav kan inte stödjas.
- Vara kompletterande till annan nationell och regional finansiering på området
- Beaktande av horisontella kriterier

Projekt som beskriver hur man tänker dra nytta av tillväxtpotentialen inom de horisontella kriterierna miljö, jämställdhet och mångfald kommer att prioriteras. Utvärderingar av tidigare programperiod har visat att bäst resultat uppnås när arbetet med de horisontella kriterierna kommer in tidigt i projektriggingen och inte som tyvärr varit allt för vanligt något som lagts på i efterhand

2.4.2.3 Finansieringstekniska instrument

Ej aktuellt inom insatsområdet

2.4.2.4 Aktivitetsindikatorer

Indikator	Mätenhet	Målvärde	Datakälla	Rapporteringsfrekvens
Uppskattad årlig minskning av växthusgaser	Ton utsläpp	50 000 ton till år 2020	(KLIMP)	

2.5 Resultatram

Näringsdep skriver detta avsnitt

2.6 Utgiftskategorier

Förvaltningsmyndigheten återkommer.....

2.7 Tekniskt stöd (TA)

Näringsdep skriver.....

3 Finansieringsplan

3.1 Finansiering per år

Tabell 17: Finansieringsplan

Fond	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Total
ERUF	7 %	17,2 %	17,2 %	17,2 %	17,2 %	17,2	7 %	100 %

Art 53, 110, 111 i CPR

3.2 Finansiering för det operativa programmets hela programperiod uppdelat per insatsområde

Tabell 18a: Finansieringsplan för det operativa programmet

Insatsområde	Tot stödberättig ande kostnad	EU - and el	Nationell Medfinansi ering	Indikativ fördelning av nationell medfinansiering		Total finansie ring	Medfinansierin gsgrad	Fö r inf o
				Offentlig medfinansi ering	Privat medfinansi ering			
1. Att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation		50 %	50 %	45 %	5 %	100 %	50 %	
2. Att öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations och kommunikation steknik		30 %	70 %	70 %	0 %	100 %	30 %	

3. Att öka små och medelstora företags konkurrenskraft		50 %	50 %	45 %	5 %	100 %	50 %	
4. Att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer		30 %	70 %	65 %	5 %	100 %	30 %	

I programmet kommer både offentlig och privat medfinansiering att vara stödberättigad vilket är en förändring för programmen i Sverige. Det finns därför ingen erfarenhet att luta sig emot när det gäller hur stor den andelen kan tänkas bli i programmet i stort eller inom olika typer av insatser. I många fall handlar den privata insatsen i enskilda projekt om företagets deltagaravgifter vilket i detta sammanhang inte räknas som medfinansiering. I tabellen ovan har beräkningen utgått ifrån tänkbara finansieringskällor av privat karaktär, såsom t ex privata stiftelser, företag och organisationer med intresse för regional tillväxt och näringslivsutveckling kopplat till programmets insatsområden. Enbart kontant medfinansiering är inräknat eftersom finansiering i form av eget arbete/nedlagd tid är förknippat med stor ekonomisk osäkerhet för projektägaren och stor administrativ börda vid redovisning.

Tabell 18c: Finansieringsplan uppdelad på insatsområde och tematiskt mål. Om varje insatsområde enbart innehåller ett tematiskt mål behöver tabellen inte visa uppdelning på nivå lägre än insatsområde. Fördelning som uppfyller kraven i art 87 (2) (d) (ii) i CPR.

Insatsområde	Tematiskt mål	EU stöd	Nationell medfinansiering	Total finansiering
1	1	50 %	50 %	
2	2	30 %	70 %	
3	3	50 %	50 %	
4	4	30 %	70 %	

Total				
-------	--	--	--	--

4 Verktyg för territoriell utveckling

4.4 Samordning och samarbetsaktiviteter inom EU:s strategi för Östersjöregionen

Många av de utmaningar som Sverige och EU står inför är gränsöverskridande i sin natur, både för lokal, regional och nationell nivå. Även EU:s gemensamma tillväxt- och sysselsättningsstrategi, Europa 2020, betonar vikten av ett närmare samarbete mellan unionens medlemmar. EU:s strategi för Östersjöregionen ger en viktig vägledning för valet av insatser och bidrar till att det regionala strukturfondsprogrammet kan användas på ett mer målmedvetet och fokuserat sätt för att möta gemensamma utmaningar i makroregionen.

En framgångsfaktor för EU:s strategi för Östersjöregionen är en väl fungerande flernivåstyrning mellan olika samhällssektorer. Alla nivåer behöver delta i arbetet för att nå strategins mål; rädda havsmiljön, sammanlänka regionen och öka välförhållandet.

Ett Östersjöstrategiprojekt kan utgöras antingen av ett flaggskeppsprojekt som anges i strategins handlingsplan, eller projekt med tydlig makroregional påverkan som bidrar till att nå strategins mål och indikatorer genom att bidra till att genomföra en eller flera av åtgärder i handlingsplanen.

I den svenska programkontexten kommer bidragen till genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen främst att innebära verksamhet som genomförs i samarbete med ett eller flera andra länder i makroregionen.

Det regionala strukturfondsprogrammet kommer att kunna stödja samarbetsåtgärder för genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen på två sätt:

A – makroregionalt integrerade projekt

Projektansökan skrivs redan från början med transnationellt samarbete som en integrerad del av projektet. De samarbetsparter som ska ingå i projektet från andra medlemsstater i makroregionen är identifierade och avser att söka stöd från sina respektive program för att kunna delta i projektet.

B – transnationell komponent

Redan pågående projekt ges möjlighet att söka för ett tilläggsprojekt, ”transnationell komponent”, för att samarbeta med andra relevanta projekt i makroregionen. Genom att projektet söks separat ges större flexibilitet gällande längd och inriktning på samarbetet. För att uppmuntra till denna typ av projekt är det möjligt att besluta om en högre medfinansieringsgrad för den transnationella komponenten³.

Samarbetsåtgärderna kan genomföras i samverkan med parter inom olika struktur- och investeringsfonder.

Förvaltande myndighet kommer att arbeta aktivt med att marknadsföra möjligheterna till finansiering av samarbete med aktörer i makroregionen. Ett konkret exempel kan vara särskilda utlysningar med inriktning mot EU:s strategi för Östersjöregionen.

De insatser som kommer att stödjas enligt ovan ska ha ett mervärde för programområdet samt bidra till strategins mål och prioriteringar.

Samverkansåtgärderna i programmet bör ha inriktning på att hitta och genomföra gemensamma lösningar på identifierade gränsöverskridande problem.

³ För mer information om modellen, se Savbäck, Ulf; Macro Regional Strategies in the ESI Operational Programmes 2014–2020 – proposal for a Transnational Cooperation Component to support the implementation of the EU Strategy for the Baltic Sea Region – EUSBSR; Concept Paper; 2013

7 Myndigheter ansvariga för genomförande, kontroll och revision samt övriga parter

7.1 Ansvariga myndigheter

Näringsdepartementet skriver

7.2 Det regionala partnerskapets delaktighet i förberedelser, genomförande, övervakning och utvärdering av det operativa programmet

Regionförbunden i Kalmar, Jönköping och Södra Småland samt Gotlands kommun fick i januari 2013 ett erbjudande från regeringen att förbereda inför utarbetandet av förslag till operativt regionalt program för Europeiska regionala utvecklingsfonden. Regionförbundet i Kalmar län fick samtidigt i uppdrag att samordna arbetet för området Småland och Öarna. För att förbereda ett program för perioden 2014–2020 har Regionförbunden i Kalmar län, Jönköpings län och Södra Småland tillsammans med Region Gotland bildat en arbetsgrupp. Till arbetet har en styrgrupp kopplats bestående av de fyra regiondirektörerna samt regioncheferna för ESF-rådet och Tillväxtverket. Även en politisk styrgrupp har formerats för att underlätta den politiska förankringen av arbetet då tidsaspekten i arbetet, den relativt omfattande geografiska Nuts-regionen och behovet att med relativt kort varsel löpande stämna av prioriteringar gjort det omöjligt att kommunicera enbart separat med de fyra regionernas styrelser.

Arbetet med att ta fram ett program har utförts utifrån följande steg:

- En inledande analys utifrån regionernas RUS/RUP, OECD Territorial Review, Energibalanser och andra aktuella analyser och strategier gjordes i början av året som sedan har legat till grund för det fortsatta arbetet.
- I respektive län har befintliga nätverk och partnerskap används för att diskutera, förankra och utarbeta programmet. Inledande möten hölls under mars och april i samtliga län för att få in synpunkter kring analysen och informera om den fortsatta processen. Därefter har de länsvisa partnerskapen träffats vid ett flertal tillfällen under processen för att diskutera aktuellt läge i programarbetet.
- I programarbetet är det viktigt att ta tillvara erfarenheter och lärdomar från tidigare programperioder varför samtliga projektägare inom social- och regionalfonden i de fyra länen bjöds in till möten i april för att få förmedla sina tankar om framtida program.

- I maj och augusti samlades samtliga sakområdesansvariga från samtliga fyra län för att utifrån identifierade utmaningar ta fram förslag på insatser per tematiskt område.
- Löpande under arbetet har respektive region ansvarat för informationen till arbetsutskott och styrelse.
- Som ett kompetensstöd kring jämställdhet och icke-diskrimineringsfrågor har Länsstyrelsen i Kronoberg med hjälp av kollegorna i övriga län fungerat under processen och speciellt i det slutliga arbetet med programmets utformning.
- I arbetet med miljömässig hänsyn och hållbarhetsaspekter kopplat till miljö- och klimat så har sakkunniga inom respektive organisation varit behjälpliga i programarbetet. Även dialogen med Sweco kopplat till Miljökonsekvensbedömningen av programmet har varit till stöd i processen.

Dessutom har ett flertal avstämningsmöten löpande under programarbetet ägt rum med länens kommunchefer samt kommunernas näringslivschefer, kompetensråd och andra nätverk för att stämma av och ta in relevanta synpunkter. Via regionernas sakkunniga och deras etablerade nätverk har programarbetet också diskuterats löpande kopplat till respektive sakområde med relevans för programmet. Trots att befintliga nätverk och grupperingar använts för dialog och förankring i arbetet och inga nya grupper har utsetts har en jämn könsfördelning och en bred förankring uppnåtts totalt sett.

Genomförande och uppföljning av det operativa programmet

Inför strukturfondsperioden 2014-2020 ska varje enskild medlemsstat ingå en partnerskapsöverenskommelse med Kommissionen för att reglera en mängd viktiga frågor kopplat till Europa 2020 och sammanhållningspolitiken. I partnerskapsöverenskommelsen som arbetas fram i samverkan mellan Arbetsmarknadsdepartementet, Näringsdepartementet och Landsbygdsdepartementet regleras bland annat fördelning av medel mellan de olika fonderna, val av tematiska mål, prioriterade områden för samverkan samt viktiga parter som bör involveras och hur. Det övergripande syftet är att skapa bättre samverkan mellan fonderna samt bättre resursutnyttjande i kommande programperiod.

Under innevarande programperiod 2007-2013 har det i Kalmar län funnits ett sk Länspartnerskap för att förankra arbetet med den regionala fonden, sociala fonden, landsbygdsprogrammet i länet och det territoriella programmet. Denna grupp har haft i uppgift att vara remissinstans för beslutsärenden i regional/socialfond samt fungerat som partnerskap för genomförandet av landsbygdsprogrammet i Kalmar län. Inför kommande programperiod vill regionförbundet i samarbete med länsstyrelsen bygga vidare på befintligt Länspartnerskap och genom att ta fram en regional motsvarighet till den nationella partnerskapsöverenskommelsen skapa ytterligare engagemang och starkare samverkan mellan länets aktörer. Genom en tydlig

överenskommelse mellan parterna på regional nivå vill vi uppnå rätt utveckling i rätt fond, skapa ökade aktiviteter i länet i utvecklingsprojekt finansierade med EU-fonder, minska administrationen för länets projektägare, få fram en gemensam strategi för medfinansiering och få till en samsyn för tillväxt och utveckling. Förhoppningen inför det kommande genomförandearbetet är att samtliga län i programområdet Småland & Öarna ska kunna komma fram till liknande modeller för samverkan. Dialog kring detta har förts under programarbetets gång.

De regionala partnerskapsöverenskommelserna ska bygga på följande underlag:

- Den nationella partnerskapsöverenskommelsen
- Styrdokumentet för respektive fond/program
- Regional utvecklingsstrategi för respektive län
- Andra relevanta styrdokument

Bilaga 1

Lista över relevanta partners involverade i förberedelserna av det operativa programmet

Följande myndigheter och organisationer har deltagit i processen med att ta fram ett program:

Arbetsförmedlingen
ALMI Företagspartner AB
Coompanion
Energikontoret Jönköping
Energikontor Sydost
Fiskeservice Gotland ek förening
Försäkringskassan
Företagarna
Gotlands Bildningsförbund
Gotlands Idrottsförbund
Gotlands Naturskyddsförening
Gotlands Näringsliv och etablering AB
Gotlands utvecklingsbolag i samverkan
Hushållningssällskapet
Landstinget
Linneuniversitetet
LO
LRF
Länsstyrelsen
Länsbygderådet
Högskolan i Jönköping
Högskolan på Gotland
Röda Korset
Skogsstyrelsen
Smålands Turism AB
Svenskt Näringsliv
Tillväxt Gotland
Unionen
Ung Företagsamhet
Östsvenska Handelskammaren

Bilaga 3

Regionanalys

Socioekonomisk analys över Småland och öarna

Demografi och befolkning

Småland och öarna har en gles befolkningsstruktur i jämförelse med mer tätbefolkade storstadsregioner och totalt bor drygt 8 % av rikets invånare i regionen. Sedan 1970-talet har regionen haft en befolkningsökning på drygt 5 % främst tack vare ett immigrationsöverskott. Den positiva utvecklingen har varit ihållande under det senaste decenniet då regionens befolkning ökat med drygt 9 % vilket kan förklaras med en ökande invandring och under senare år ett marginellt födelseöverskott. Däremot har regionen under lång tid haft ett negativt inrikes flyttnetto.

Ett problem med den demografiska utvecklingen är att regionen har en hög ungdomsutflyttning till de tre storstadsregionerna – vilket medför en obalanserad befolkningsstruktur. I årsgenomsnitt har regionen ett negativ flyttnetto gentemot storstadsregionerna på 1500 personer. Inom regionen är det endast de stora centrumkommunerna som har ett positiv inrikes flyttnetto – samtidigt som en stor del av regionens mindre kommuner har en negativ befolkningsutveckling. Utvecklingen medför stora framtidsutmaningar i form av en åldrande befolkning och framtida svårigheter att klara av kompetensförsörjningen.

Kvinnor flyttar i högre utsträckning än män från regionen. En orsak till detta är att regionen präglas av ett traditionellt genuskontrakt där arbetsmarknadens privata delar domineras av män och därför inte i tillräcklig utsträckning lyckas kvarhålla unga välutbildade kvinnor till att verka i regionen. Kvinnorna tenderar istället till att söka sig till storstadsregionerna som har mer moderna genuskontrakt där arbetsmarknaden erbjuder likartade löner för könen och större möjligheter att verka inom branscher där deras kompetens efterfrågas.

Utbildning

Regionens befolkning har en låg utbildningsnivå. En stor del av befolkningen har förgymnasial utbildning som högst uppnådda utbildningsnivå och kunskapsinnehåller på arbetsmarknaden är lägre än i andra regioner. Särskilt låg är utbildningsnivån hos männen i regionen. Orsakerna till den låga utbildningsnivån kan förstås utifrån regionens arbetsmarknadsutformning, som av tradition erbjudit en hög andel förgymnasiala yrken inom industrisektorn.

I regionen är det tydligt att studievalen är präglade av könsnormer. Att arbeta aktivt med att uppmuntra otraditionella studieval är för regionen en stor utmaning och i förlängningen en fråga om att säkra den framtida kompetensförsörjningen. Näringslivet kommer kräva nya typer av kunskaper samtidigt som den offentliga sektorn kommer att ha ett stort kompetensbehov i takt med att en större andel av befolkningen kommer tillhöra yngre eller äldre som kommer

kräva någon form av offentlig service. För en framtida konkurrenskraftig region får könsnormer därför inte hindra individer att söka sig till de branscher där kompetensbehoven finns.

Kvinnorna i regionen har en betydligt högre utbildningsnivå än männen, vilket främst kan förstås utifrån att de i högre utsträckning än männen är verksamma inom näringar som kräver en yrkesexamen. Som en följd av regionens näringslivsstruktur flyttar många av de som erhåller en examen vid regionens universitet till någon av storstadsregionerna där en större arbetsmarknad finns att tillgå.

Det råder även stora inomregionala skillnader gällande utbildningsnivå. Den högsta utbildningsnivån har befolkningen i de större kommunerna, samtidigt som utbildningsnivån är lägre i några av regionens mindre kommuner. Skillnaderna antyder den socioekonomiska dimension som finns när det gäller individers utbildningsnivå – den lokala arbetsmarknadskulturen och hemförhållanden påverkar i hög grad studiebenägenheten. I takt med att en allt mer professionaliserad arbetsmarknad växer fram ökar även arbetsmarknadens kunskapskrav på arbetstagaren vilket innebär att en fullföljd gymnasieexamen blir allt viktigare och i regionen är det över 20 % av 20-åringarna som inte innehar en gymnasieutbildning.

Näringsliv och arbetsmarknad

Regionen har en hög sysselsättningsfrekvens men senare års lågkonjunkturer har drabbat regionens industriberoende näringslivsstruktur hårt vilket medfört en av rikets kraftigaste ökningarna i varsel- och arbetslöshetsnivåer. Utvecklingen innebär att den sysselsättningsintensiva tillverkningsindustrin, som historiskt bidragit till regionens höga sysselsättning under senare år varit på kraftig tillbakagång. Istället har näringar inom tjänster- och service haft en kraftig tillväxt. Men då regionens tjänste- och servicesektor är betydligt mindre än rikets har inte tillväxten inom dessa näringar kompenserat nedgången inom tillverkningssektorn.

Småland och öarna har en av rikets mest könssegregerade arbetsmarknader; män är överrepresenterade inom den privata sektorn, och kvinnor är överrepresenterade inom den offentliga sektorn. Uppdelningen får särskilt genomslag i regionen då det privata näringslivet i större utsträckning än i riket består av branscher som traditionellt sett präglats av hög könssegregering. I studien *OECD Territorial Reviews SMÅLAND – BLEKINGE* utpekas denna snedvridning på arbetsmarknaden som en direkt försvagning av regionens framtida konkurrenskraft. I takt med de stora pensionsavgångarna måste arbetsmarknaden attrahera hela humankapitalet för att säkra förnyelseförmåga och arbetskraftförsörjning. Risken är annars att regionens invånare söker sig till andra regioner med mer diversifierade arbetsmarknader.

Senare års näringslivs- och arbetsmarknadsutveckling innebär att städerna premieras. Det är främst större regionsstäder som har en positiv sysselsättningstillväxt som en följd av att tjänsteintensiva företag oftast har sin etablering där. Utvecklingen innebär att de inomregionala skillnaderna ökar – som en följd av att en del industrikommuner haft en kraftigt negativ sysselsättningstillväxt vilket också leder till en ökad utflyttning till städerna där en

annan typ av arbetsmarknad finns. I en glest befolkad region som Småland och öarna medför detta betydande utmaningar för framtiden och förhållandet mellan centrum och periferi understryks. Positivitet för regionen är att ett antal framtidsbranscher liksom IT och företagstjänster har haft en stark tillväxt under de senaste åren.

En avspegling av regionens könssegregerade näringsliv är att företagen i stor utsträckning – endast 19-24 % av företagen drivs av kvinnor i de olika länen – drivs av män. Att arbeta aktivt med att bryta ned hindrande normer för kvinnor som vill starta företag är därför väsentligt. Studier genomförda av Tillväxtverket visar att kvinnor har större vilja till att växa med sina företag och att kvinnorna som driver dem i regel är mer välutbildade än män som är företagare.

För Småland och öarna är det därför av stor betydelse att kvinnor i högre utsträckning än idag startar företag som ett led i regionens arbete med att bredda näringslivet. Men det är även viktigt att uppmuntra kvinnor att starta företag inom branscher där de traditionellt sett varit underrepresenterade för att öka möjligheterna till förnyelse och breddning inom redan mogna branscher. Andelen kvinnor som startar företag i regionen har ökat och under 2011 var det en högre andel kvinnor som startade företag i regionen än vad som var fallet på riksnivå och regionen har fortsatt en hög andel företagare i relation till antalet sysselsatta samt en hög andel som är verksamma inom små- och medelstora företag.

Sysselsättning och arbetslöshet

Sedan 2009 har Småland och öarna varit en av de regioner i riket som drabbats allra hårdast av senare tiders ekonomiska nedgångar vilken medfört stigande arbetslöshetsnivåer. Den ökande arbetslösheten har slagit extra hårt mot vissa grupper i samhället. Männen har drabbats hårdare än kvinnorna när det gäller arbetslöshet som en följd av att det främst har varit mansdominerade branscher som drabbats av lågkonjunkturen – detta får särskilt tydligt genomslag i en region med en kraftigt könssegregerad arbetsmarknad som den i Småland och öarna. Men även mer socioekonomiskt svaga grupper har drabbats under lågkonjunkturen. Särskilt utsatta grupper gällande arbetsmarknadsetablering är utrikes födda, de med förgymnasial utbildning som högst uppnådda utbildningsnivå, funktionshindrade och äldre vilka är överrepresenterade av de som är långtidsarbetslösa och biståndsberoende. Det råder även stora inomregionala skillnader gällande arbetslöshetsnivåer och i vissa kommuner som drabbats hårt av senare års utveckling är mer än var fjärde ungdom arbetslös.

Regional ekonomi

Småland och öarna hade den svagaste ekonomiska utvecklingen under 2009 som en följd av att tillverkningssektorn drabbades väldigt hårt av den ekonomiska krisen. En återhämtning har sedan skett men 2012 års lågkonjunktur har ånyo renderat i en svag ekonomisk utveckling för regionen och den sviktande exportmarknaden har slagit hårt mot regionens exportberoende näringsliv. De senare årens ekonomiska utveckling har medfört att tjänstesektorn bidrar mer till regionens samlade BRP än vad tillverkningssektorn gör. Tillväxten har primärt skett inom små- och medelstora företag, som har haft en betydligt starkare återhämtningsförmåga än storföretagen.

På individnivå är det fortsatt männen som har den högsta medianinkomsten och könsskillnaderna inom Småland och öarna gällande medianinkomst är stor som en följd av att männen i högre utsträckning än kvinnorna arbetar heltid och inom den privata sektorn samtidigt som kvinnorna arbetar inom mindre vävlönade yrken i den offentliga sektorn. Det råder även stora inomregionala skillnader gällande medianinkomster - i Habo kommun där befolkningen har den högsta medelinkomsten har genomsnittsmedborgaren 65000 kronor mer i årsinkomst än den genomsnittlige invånaren i Högsby kommun. Inkomstskillnaderna mellan könen är som lägst i Gotlands- och Borgholms kommun som inte har en lika könssegregerad näringslivsstruktur som kommunerna Markaryd och Hultsfred där de lönemässiga skillnaderna mellan könen är som störst.

Hälsa och ohälsa

Befolkningens hälsotillstånd bör förstås utifrån ett socioekonomiskt och samhällligt perspektiv – låga ohälsotal är ofta synonymt med en stark arbetsmarknad och ett lågt utanförskap. Även utbildning är en viktig komponent i vad som kan förklara befolkningens hälsotillstånd. Sedan 2009 har Småland och öarna ett högre ohälsotal än riket – dock har könsskillnaderna minskat, men fortfarande råder betydande skillnader mellan könen gällande ohälsotal per person och år. Högst är ohälsotalet i kommuner som har en svag arbetsmarknad och där befolkningen har en låg utbildningsnivå. Under senare år har även antalet långtidssjukskrivningar ökat och ökningen är särskilt förekommande hos kvinnor boende i regionen.

Miljö och energi

Regionen har sedan 1990 minskat de klimatpåverkande utsläppen med drygt 7 %. Den främsta anledningen till minskningen är en mer miljövänlig energiframställning. Dock har utsläppen från transporter och industrier ökat som en följd av att regionen har ett antal tyngre industrier som påverkar utfallet. Klimatpåverkande utsläpp per capita blir för regionen väldigt högt som en följd av att Gotlands län har ett lågt befolkningsantal men en relativt hög utsläppskvot som en följd av länets geografiska placering och etablering av ett antal tyngre industrier. En allt högre andel av regionens energiproduktion utgörs av förnyelsebara bränslen. Denna utveckling sker i samklang med ett allt effektivare energianvändande – det krävs allt mindre energi för att framställa samma produktionsvärde som förut. Miljötekniksektorn är för regionen en framtidsbransch som en följd av regionens tillgång till råvaror som används inom bioenergi och regionen har även lämpliga områden för vindkraftverk.

Tillgänglighet och kollektivtrafik

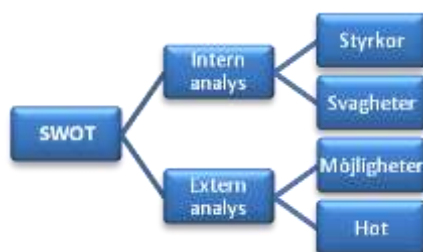
Regionens glesa befolkningsstruktur renderar i att kollektivtrafiken används i lägre utsträckning än i andra regioner och bilen utgör fortfarande en stor andel av de resor som företas inom regionen. Under senare decennier har Sveriges landsbygd genomgått en strukturomvandling. Allt färre lever i lands- eller glesbygd och följderna har blivit ett minskande serviceutbud då allt fler skolor och dagligvarubutiker på landsbygden har lagt ned. Utvecklingen har resulterat i att regionens befolkning i större utsträckning än rikets befolkning har ett längre avstånd till närmsta serviceutbud. Frågan om tillgänglighet och service blir särskilt aktuell i en region likt Småland och öarna som innehar stora delar landsbygd. För att skapa en levande landsbygd är det viktigt att erbjuda samma informationsinfrastruktur som erbjuds inne i städerna. Den nya

tekniken möjliggör arbete även på landsbygd dock har regionens befolkning i snitt en lägre tillgång till höghastighetsinternet än vad som är fallet på riksnivå.

I den resevaneundersökning som genomförts i Småland och Blekinge framkommer att kvinnor är mer benägna än män till att använda kollektivtrafiken, vilket kommer till uttryck bland annat genom att fler kvinnor än män innehar buss- eller tågbkort. Kvinnorna är även mer positivt inställda till att samåka och att minska antalet bilresor, samtidigt som männen i större utsträckning åker ensamma i bilen. Vad som är tydligt är dock att män pendlar i långt högre utsträckning än kvinnor. Under 2011 så utgjorde kvinnorna 36 % av grupperna in- och utpendlare.

I den offentliga utredningen ”*Flyttning och pendling i Sverige*” från 2007 förklaras den könsmissiga skillnaden i pendlingsintensitet med att kvinnor generellt tar ett större ansvar i hemmet och därmed söker arbete i den geografiskt närbelägna offentliga sektorn, som också är geografiskt spridd då verksamheten finns i alla delar av landet – männen däremot har i högre utsträckning mer specialiserade yrken inom privat sektor som kräver att de arbetspendlar. I Vinnova-rapporten ”*Rörlighet, pendling och regionförstoring för bättre kompetensförsörjning, sysselsättning och hållbar tillväxt*” från 2010 poängteras att som en följd av att kvinnorna tar ett större ansvar i hemmet och i större utsträckning än männen tar ut föräldraledighet så är det vanligare att kvinnor tar deltidsjobb, vilket minskar incitamenten för pendling.

SWOT-analys över Småland och öarna

STYRKOR

- ✓ Stora natur- och råvarutillgångar och unika kulturmiljöer
- ✓ Befolkningsstillväxt i delar av regionen
- ✓ Regionala tillväxtmotorer
- ✓ Rikets högsta förvärvsintensitet
- ✓ Många anställda inom små- och medelstora företag
- ✓ En stark entreprenörsanda och en relativt hög andel kvinnor som startar företag
- ✓ Tillväxt inom framtidsbranscher exempelvis IT och företagstjänster
- ✓ Minskande klimatpåverkande utsläpp
- ✓ Låga ohälsotal
- ✓ Stark skogs- och jordbrukssektor
- ✓ Universitet och högskolor med olika profiler ger god tillgänglighet till utbildning

SVAGHETER

- ✓ En ökande arbetslöshet
- ✓ En ökande ungdomsarbetslöshet
- ✓ Stort industriberoende och relativt liten tjänstesektor
- ✓ Hög konjunkturkänslighet
- ✓ Utflyttning av ungdomar till storstadsregionerna och svårigheter att klara av kompetensförsörjningen
- ✓ Stora inomregionala socio-ekonomiska skillnader
- ✓ Låg utbildningsnivå
- ✓ Gles befolkningsstruktur
- ✓ Svag ekonomisk utveckling som en följd av senare års konjunkturläge
- ✓ Låg sysselsättningsfrekvens hos utrikes födda
- ✓ En könssegregerad arbetsmarknad
- ✓ Höga utsläpp från industri och transporter
- ✓ Låga investeringsnivåer i forskning- och utveckling

MÖJLIGHETER

- ✓ Företagsamheten och den stora basen av små- och medelstora företag skapar möjligheter till ett breddat näringsliv
- ✓ Regionens natur- och kulturtillgångar skapar stor potential att erbjuda hög boende- och livskvalitet och attrahera inflyttare
- ✓ De regionala tillväxtmotorerna ger regionen potential att växa och diversifiera näringslivet
- ✓ Regionens universitet och högskolor ger möjligheter till att öka utbildningsnivån och bidra till näringslivets omvandling till en mer kunskapsdriven ekonomi
- ✓ Varumärkena Småland, Öland samt Gotland är starka och utgör en god grund för en förstärkning av turistnäringen och möjligheten att locka inflyttare
- ✓ Ökat regionalt samarbete skapar möjligheter till offentliga serviceinnovationer- och klusterbildningar inom specialiserade näringslivsområden
- ✓ Regionförstoring genom utbyggd infrastruktur och förbättrade kommunikationer
- ✓ Ett ökat tillvaratagande av invandrades, ungdomars och kvinnors humankapital

HOT

- ✓ Den ökade internationaliseringen leder till ökat konkurrenstryck gentemot tillverkningssektorn
- ✓ Urbaniseringen bidrar till utom- och inomregionala obalanser gällande demografisk utveckling och den framtida kompetensförsörjningen
- ✓ Näringslivets strukturomvandling kan leda till omställningsproblem
- ✓ Ej tillräcklig tillgång till nödvändig kompetens för att skapa en kunskapsekonomi
- ✓ Kompetensförsörjningsproblem som en följd av pensionsavgångar
- ✓ Klimatförändringar
- ✓ En fortsatt svag ekonomisk utveckling inom EU
- ✓ Ett ökande ohälsotal och fler personer i biståndsberoende

Avgränsning till andra program

Området Småland och Öarna omfattas eller berörs under kommande programperiod av ett stort antal EU-program. De flesta av programmen är under utarbetande och i flera fall kommer regionala anpassningar och planer att färdigställas i ett senare skede, varför detaljfrågor om avgränsningar och stödbarhet kommer att slutligt bestämmas länge fram och i många fall först under de olika programmens genomförande.

I samband med detta programarbete görs därför enbart preliminära kommentarer om avgränsningar till och möjlig samordning med övriga program.

Angränsande regionala strukturfondsprogram

Småland och Öarna gränsar till programregionerna Sydsverige, Västsverige och Östra Mellansverige. Eftersom målområdena är geografiskt bestämda, finns inte några avgränsningsproblem. Det handlar istället om att fullfölja och utveckla de samarbeten på projekt- och programnivå som har etablerats under tidigare programperioder. Genom gemensamma avstämningar i processen med programframtagandet i de åtta programområdena har förutsättningar skapats för samarbeten över gränserna. Inriktningen på programmen är via kraven på fokusering styrda till några fåtal insatsområden vilket underlättar samarbeten över programregioner och andra administrativa gränser.

Nationella regionalfondsprogrammet

Det nationella regionalfondsprogrammet 2014-2020 ska utgå från den nationella politiken samt den regionala tillväxtpolitiken. Det ska även bidra till genomförandet av energi- och näringspolitiken. Programmet ska fokusera på ett fåtal prioriteringar och koncentration av resurser och ha en strategisk inriktning som främjar ökad sektors- och programsamordning. Det ska bidra till att utveckla samarbeten och samordning mellan EU-nivå, makroregional, nationell, regional och lokal nivå. Programmet ska också tillföra mervärden för det regionala tillväxtarbetet och för genomförandet av sammanhållningspolitiken, som inte kan uppnås inom de regionala programmen. Det nationella programmet ska verka för att underlätta nya samarbeten och främja incitament som behövs för att koppla samman regionernas innovations- och utvecklingsarbete inom de tematiska områden som regeringen beslutar om.

Det nationella programmet kommer att fokuseras på 3 tematiska mål som också samtliga återfinns alla de regionala programmen. Under programframtagningen har gemensamma möten ägt rum med de regionalt ansvariga samt större dialogmöten med även andra aktörer. Under fortsatt planering men även under själva programgenomförandet kommer en tät dialog vara nödvändig för att underlätta för projektägare att ansöka på rätt nivå.

Bilaga 4

Erfarenheter från tidigare programperioder

Vi är alla beroende av att EU börjar växa och skapar tillväxt om vi ska ta oss ur de statsfinansiella kriserna och arbetslöshetskrisen. EU:s sammanhållningspolitik är, förutom den inre marknaden, det främsta verktyget för att få Europa att bli som Lissabonstrategin uttrycker det, den konkurrenskraftigaste regionen globalt sett. Erfarenheterna från tidigare programperioder är dock inte så positiva. Lissabonstrategin har fått revideras. De övergripande målen med de 800 miljarder euro (med medfinansiering) som ska gå till strukturfonderna 2014–2020 har därför blivit ett Europa karaktäriserat av smart, hållbar och inkluderande tillväxt för alla. Skillnaden är dock att den kommande programperioden ska alla fonder och program samverka och samutnyttjas – Social- och Regionalfonder, fiske- och havsfonder, Landsbygdsprogram och forskningsprogram med flera – för största möjliga effekt.

Under programperioden 2007–2013 kommer strukturfonderna att ha investerat cirka 40 miljarder SEK (totalt med medinvesteringar) i Sverige. Lärande utvärdering genom följeforskning har visat att de har inneburit förändring, förbättring och förstärkning av den regionala tillväxt-, innovations-, och sysselsättningspolitiken. Det svenska genomförandet av strukturfonderna utgör ett exempel i EU på att strukturfonderna kan användas för att få Europa att gå i riktningen mot nya jobb och företag, tillväxt och regional konkurrenskraft. Mest framgångsrika har insatserna för ökad innovationsförmåga och entreprenöriella universitet och högskolor varit. Satsningar på tillgänglighet och infrastruktur, som gått till smartare och bättre utnyttjande av redan befintlig kapacitet, har också visat sig ge goda resultat och långsiktiga effekter i form av regionförstoring och förtätning. Däremot tycks mycket av insatserna för näringslivsutveckling och entreprenörskap ske i upplöjda fåror. Alltför få av dessa har gått till de snabbväxande innovativa företagen. Vidare har insatserna för regional attraktivitet emellanåt inneburit alltför mycket av satsningar på kultur och kulturarvsbevarande. De har inte genererat den sysselsättning och det företagande som förväntades i den nationella strategin, som har styrt strukturfondsgenomförandet i Sverige. Mest framgångsrikt har kanske experimentet med regionala riskkapitalfonder varit. Genom dessa kommer 2,155 miljarder SEK i ägarkapital att tas fram och helt nya strukturer av regionala investerare och affärsänglar växa fram. Det horisontella kriteriet att i alla program arbeta för en hållbar miljömässig utveckling har också satt tydliga spår; däremot har kraven på jämställdhet och stöd till integration snarare handlat om att följa lagar och regler än att se till att lika möjligheter och mångfald används som en hävstång för regional tillväxt och konkurrenskraft.

Även om det är stora summor som går till sammanhållningspolitiken, så räcker dessa inte på långa vägar för att nå målen utan insatserna måste skapa ringar på vattnet, ökat lärande mellan medlemsstater och regioner. Ett problem har varit att resultat och effekter inte låter sig fångas med enkla mått eller i olika indikatorer. Därför krävs att vi redan nu – i linje med Kommissionens anvisningar – planerar för ett utvecklingsstödjande utvärderingsarbete (teoridriven lärande utvärdering). Utgångspunkten i dessa anvisningar är att

programframtagningen ska bygga på erfarenheter och kunskaper från tidigare programperioder. I Tillväxtverkets rapport 0129 En syntes av följeforskningen i de regionala strukturfondsprogrammen. 23 slutsatser. får man en sammanfattning av det viktigaste i följeforskningen av de åtta programmen och i mer än 150 projekt. Man får också en sammanfattning av de tematiska utvärderingarna samt utvärderingen av Social- och Regionalfondernas genomförandeorganisationer. På de sista sidorna i den finns en förteckning över gjorda utvärderingar. I Tillväxtverkets rapport 0147 Hållbar strukturförändring för regional konkurrens- och innovationskraft redovisas den effektutvärdering som gjorts av programmen 2007–2013.

I Tillväxtanalys Rapport 2013:02 Att utveckla regionernas lärande analyseras hur den lärande utvärderingen och följeforskningen skulle kunna bidra på ett ännu bättre sätt till en kunskapsbaserad regional tillväxt- och sysselsättningspolitik. Det handlar om:

- Att initiera och prioritera projekt som verkligen bidrar till Europa 2020-målen, smart och hållbar tillväxt för alla
- Att se till att det finns utvärdering och uppföljning som kan fånga de kvalitativa resultaten och effekterna vilka många gånger kan vara överraskande i projekt och program som ska vara additionella, nyskapande och experimentella, indikatorer ger inte hela resultatredovisningen
- Att stötta projekten under genomförandet genom uppföljning, fortlöpande utvärdering och gemensamma lärprocesser, erfarenhetsåterföring och kunskapsuppbyggnad
- Att se till att det finns ett aktivt ägande av projekten med dedicerade styrgrupper och ett engagerat projektledarskap som återför kunskaper och erfarenheter till ägarorganisationen
- Att samverka med andra aktörer inte minst med näringsliv, högskolor och universitet eller med andra myndigheter och civilsamhället – utan samverkan inga effekter
- Att se till att fonder och program i linje med partnerskapsöverenskommelsen samverkar och samutnyttjas för ett resultatorienterat genomförande med sikte på långsiktigt hållbara effekter av program och projekt

Att bidra till lärande, lärande är det vanligast förekommande ordet i den nationella strategin, utan gemensamma lärprocesser på olika nivåer, mellan regioner, nationella myndigheter och medlemsstater, kan aldrig sammanhållningspolitiken bli det verktyg som ska förverkliga Europa 2020-målen!

Småland och Öarna 2007–2013

Viktiga utgångspunkter för programperioden 2007–2013 var att samtliga 34 kommuner inom de fyra länen; Kronobergs, Jönköpings, Gotlands och Kalmar län omfattades av stödet från den regionala utvecklingsfonden. Vidare kunde konstateras att programbudgeten till området blev mindre både i absoluta termer och per capita. Dessa utgångspunkter i kombination med områdets glesa befolkningsstruktur och många strukturella likheter när det gäller styrkor/svagheter och hot/möjligheter formade i hög utsträckning programmets strategiska ansatser och principer för prioritering av projekt under perioden 2007–2013.

Genomförda projektsatsningar har mot denna bakgrund i hög grad präglats av strategi och samverkan för att pengarna ska göra så stor nytta inom området för så många som möjligt. I den effektutvärdering som Oxford Research genomförde under 2012, "Hållbar strukturförändring för regional konkurrens- och innovationskraft", anger man på sidan 40, 4:e stycket, bland annat: "Arbetet med att utforma operativa program utgick från fem ansatser varav en var att det skulle ha en strukturförändrande inriktning. I programmet finns vidare en strategisk plan att skapa förutsättningar för strukturförändring genom att använda strukturfondsmedel som katalysatorer för att attrahera ytterligare kapital till och påskynda insatser inom området. Sidan 41, 2:a stycket anger: "Genomgången av projektverksamheten inom programmet visar att en stor del av de insatser som specificerades i det operativa programmet har genomförts. Störst tyngd har, i linje med programmets prioriteringar lagts på insatser som syftar till att förändra stödstrukturer för näringslivs- och företagsutveckling samt åtgärder som främjar fysiska infrastruktursatsningar. I den första kategorin återfinns vi till exempel kapitalförsörjningsprojekt som Almi Invest Småland och Öarna och inom den senare kategorin ligger strategiska infrastrukturprojekt som till exempel TUSS (Tillväxt och utveckling i Södra Sverige)". Lite längre fram i samma kapitel skriver man på sidan 41, sista stycket: "Anledningen till att genomförandet av insatser och aktiviteter ändå så väl stämmer överens med de riktlinjer som drogs upp i det operativa programmet är Småland och Öarnas tydliga strategi och länsgränsöverskridande samverkan i att med hjälp av strukturfondsmedel satsa på projekt som möjliggör strukturförändring..." Planen är, och ansvariga arbetar för, att genomföra förändringar i strukturer för att på lång sikt få "utdelning på satsat regionalfondskapital" till gagn för regionen och dess befolkning".

Många projekt som handlar om tillämpad forskning för att stärka områdets näringslivsstruktur har dock inte hunnit avslutas när detta avsnitt skrivs utan de pågår till och med 2014-12-31. På sidan 41, första stycket, anger Oxford Research: "Programområdet kännetecknas av ett mindre starkt näringslivssamarbete när det gäller samverkan mellan näringsliv, akademi och det offentliga. Arbetet med att stärka detta samarbete har påbörjats under senare år. Därför ska Triple Helix projekt som syftar till att bygga gränsöverskridande innovationssystem stöttas. Även om regionen och programområdet är ett med entreprenörskapskultur finns det utmaningar. En av utmaningarna för programmet är att majoriteten som startar företag idag är

över trettio år och i de flesta fall män”...”Den tonvikt i det operativa programmet som lagts vid att förändra attityder till entreprenörskap samt förstärka innovationer och kommersialisering har inte kommit till stånd. Av alla de projekt som har fått beviljats stöd återfinns bara ett fåtal inom denna kategori”.

I den enkätundersökning som Tillväxtverkets programkontor för Småland och Öarna genomförde bland avslutade projekt under våren 2013 förstärks bilden av att samverkan även ses som positivt även från projektägarnas synvinkel. På frågan ”Har projektet inneburit samverkan och samarbete med aktörer som projektägaren tidigare inte samverkat med?” svarar 89,2 procent ja. På följdfrågan, ”Hur samarbetet med dessa aktörer har påverkat projektets resultat”, svarar 100 procent positivt.

Som ett led i programframtagandet har de regionalt utvecklingsansvariga organisationerna tillsammans med Tillväxtverkets programkontor för Småland och Öarna genomfört möten för erfarenhetsutbyte under våren 2013. Även om program, projekt och genomförande fungerar generellt sett bra finns det förbättringsområden att ta med sig in i nästa programperiod. Några interna reflektioner och externa rekommendationer är bland annat:

I och med att länen samverkar i ”projektrigging” och genomförande i högre utsträckning har projekten blivit färre till antalet men större i volym. Detta ställer stora och särskilda krav på analys/förstudie, rigging och organisation för ett bra genomförande. Det finns en gräns för hur många projekt som en projektägare klarar av att driva samtidigt som det finns ett begränsat antal organisationer som klarar av att genomföra större regionala satsningar.

När flera län samverkar inom ett geografiskt område kan det finnas risk att man glömmer bort omvärldsanalysen utanför denna geografi i riggingen och genomförandet av nya satsningar. För att få största möjliga utväxling och kostnadseffektiva lösningar är det viktigt att genomföra omsorgsfulla omvärldsanalyser.

I den slutrapport kring programföljeforskningen som Sweco Eurofutures genomförde i maj 2011 anger man följande rekommendationer:

”Sweco ser ett behov av en mer strategisk ingång när det gäller några av de mest innovativa projekteten. Dessa lovar mycket gott, både forskningsmässigt och näringslivsmässigt. Men de verkar i stor utsträckning som solitärer i den övriga innovations- och entreprenörskapsmiljön. Sweco menar att effekterna av projekten kan mångfaldigas givet ett bra stöd runtomkring dessa projekt”.

”Sweco ser ett behov av en något mer nyanserad bild över vad det gränsöverskridande ska syfta till i olika sammanhang. Förtydliga innebörden i gällande mål. För att kunna följa upp och utvärdera resultaten i projekt och program, är det viktigt att tolkningen av mål och målsuppfyllelse är gemensam. Det är därför angeläget att förtydliga och precisera målformuleringarna i programmet. Detta är en aktivitet som både bör samordnas nationellt men som också bör ha en regional förankring i strukturfondspartnerskapen”.

Mot bakgrund av det tar tid att förändra system och strukturer blir EU:s ökade krav på att uppnå mätbara resultat för perioden 2014–2020 en utmaning för Småland och Öarna.